

Šaljive narodne priče u dječjem vrtiću

Bobinac, Ivona

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:144265>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-13**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

IVONA BOBINAC

ŠALJIVE NARODNE PRIČE ZA DJECU U VRTIĆU

Završni rad

Pula, svibanj 2024.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

IVONA BOBINAC

ŠALJIVE NARODNE PRIČE ZA DJECU U VRTIĆU

Završni rad

JMBAG: 0242035091, izvanredni student

Studijski smjer: Rani i predškolski i obrazovanje na hrvatskom jeziku

Predmet: Usmena zavičajna baština

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Filologija

Znanstvena grana: Teorija i povijest književnosti

Mentor: izv. prof. dr. sc. Vjekoslava Jurdana

Pula, svibanj 2024.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana IVONA BOBINAC, kandidat za prvostupnika RANOG I PREDŠKOLSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA NA HRVATSKOM JEZIKU, ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student
Ivona Bobinac

U Puli, 11.7.2024. godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, IVONA BOBINAC dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom ŠALJIVE NARODNE PRIČE ZA DJECU U VRTIĆU u koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 11.7.2024. godine

Potpis
Ivona Bobinac

ZAHVALA

Željela bih iskoristiti priliku da izrazim svoju duboku zahvalnost svima koji su pridonijeli uspješnom završetku ovog rada na temu "Šaljive narodne priče za djecu u vrtiću".

Najprije, želim se zahvaliti svojoj mentorici, Vjekoslavi Jurdani, na strpljenju, podršci i neprocjenjivim savjetima tijekom cijelog procesa istraživanja i pisanja. Vaše mentorstvo i vodstvo bili su od neprocjenjive važnosti za oblikovanje ovog rada.

Hvala svim kolegama i prijateljima koji su mi pružili moralnu podršku i ohrabivali me tijekom ovog izazovnog putovanja. Posebna zahvalnost ide Karmeli V.Ž. koja mi je otvorila oči i pomogla mi da dođem do spoznaje koji je moj put. Također neizmjereno hvala mojim kolegicama Katici J., Martini M. i Loreni H. te prijateljicama bez kojih ovo ne bi bilo izvedivo Sari N., Božici O.M., Barbari B., Dajani Z., Ani K. i Danijeli M. za konstruktivne rasprave i korisne sugestije koje su unaprijedile kvalitetu ovog rada.

Izražavam veliku zahvalnost obitelji: roditeljima, noni, mužu i kćerki Tisi koji su mi pružili ljubav i podršku tijekom cijelog mog obrazovnog putovanja. Vaša podrška bila je temelj mog uspjeha.

Nadalje, želim se zahvaliti Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli na resursima i infrastrukturi potrebnim za uspješno provođenje istraživanja. Vaša podrška bila je ključna u ostvarivanju ciljeva ovog rada.

Konačno, želim izraziti svoju duboku zahvalnost svoj djeci koja su sudjelovala u aktivnostima. Vaše angažiranje i entuzijizam bili su neizmjereno inspirativni i doprinijeli su bogatstvu rezultata ovog istraživanja.

Hvala vam svima još jednom na podršci i suradnji.

S poštovanjem,

Ivona Bobinac

Sadržaj

1. UVOD	1
2. VAŽNOST ČITANJA DJECI OD NAJRANIJE DOBI	2
2.1. Kad roditelji čitaju djetetu	2
2.2. Važnost čitanja djetetu za njegov cjelokupni razvoj.....	2
2.3. Potrebno je čitati i pričati priče.....	2
2.4. Što učiniti da bi dijete zavoljelo čitanje i razvilo vještinu čitanja?.....	2
3. PROBLEMATIKA I SPECIFIČNOST DJEČJE KNJIŽEVNOSTI U 21. STOLJEĆU	4
4. IGRA I KNJIŽEVNOST	6
5. ULOGA ODGOJITELJA U POTICANJU ČITANJA KOD DJECE VRTIĆKE I PREDŠKOLSKE DOBI	7
6. USMENA KNJIŽEVNOST	11
6.1. Vrste usmene književnosti.....	12
7. KARAKTERISTIKE USMENOG KNJIŽEVNOG IZRAZA	14
8. USMENA NARODNA PRIČA	19
9. EDUKATIVNA VRIJEDNOST ŠALJIVIH NARODNIH PRIČA.....	22
9.1. Doprinis razvoju jezičnih vještina	22
9.2. Moralne i životne lekcije	22
9.3. Poticanje mašte i kreativnosti	23
9.4. Uključivanje djece u stvaranje vlastitih verzija priča	23
9.5. Primjeri aktivnosti i igara	23
9.6. Primjeri šaljivih narodnih priča iz različitih dijelova svijeta	24
10. HUMOR, MORALNE POUKE I KULTURNO NASLJEĐE	25
11. ŠALJIVA NARODNA PRIČA – “Čovjek i žena“	26
12. ANALIZA DJELA “Čovjek i žena“	27
12.1. Pouka	29
12.2. Karakterizacija likova.....	29
12.3. Jezik i stil.....	29
13. METODIČKI MODEL	30

13.1. Uvodni dio	30
13.2. Glavni dio	30
14. REALIZACIJA METODIČKOG MODELA	31
15.1. Kako odabrati odgovarajuće priče	39
15.2. Metode uključivanja djece u pripovijedanje	39
15.3. Primjeri aktivnosti za poticanje kreativnog izražavanja kroz priče	40
16. STUDIJE SLUČAJA	42
16.1. Primjeri uspješnih programa poticanja čitanja u vrtićima	42
16.2. Analiza rezultata i učinaka na razvoj djece	43
17. ZAKLJUČAK.....	44
18. LITERATURA	45
POPIS SLIKA	47
SAŽETAK	48
SUMMARY	49

1. UVOD

Brojna istraživanja ukazuju na važnost narodnih priča za djecu. Naime, priče za djecu pružaju bogata iskustva koja su važna za kognitivni, društveni i osobni razvoj djeteta jer upravo književnost pomaže u razvoju jezičnih vještina djece i razvoj njihovih pozitivnih stavova. Također, uz pomoć šaljivih narodnih priča, djeca se zabavljaju, oblikuju svoj vlastiti smisao za humor, stječu nova znanja i iskustva, iskustva odnosa s ljudima, razvijaju osjećaje te uče kako rješavati probleme.

U završnom radu provedena je analiza jedne od mnogobrojnih narodnih priča koje krase hrvatsku baštinu. Radi se o humorističnoj priči ovjekovječenoj u zbirci narodnih priča pod nazivom "Šaljive narodne priče". U istoj zbirci moguće je pronaći razne humoristične uratke koji su u pravilu nastali dugogodišnjim prepričavanjem. Zasigurno su one kroz dugi vremenski period prilagođavane i oblikovane iz usmenog izričaja u pisani tekst.

U prvom dijelu analize obrađena je tema važnosti čitanja djeci od najranije dobi u kojoj je ukazano na vrijednosti kulture čitanja i potrebe da se ona održi u modernoj današnjici u kojoj dominiraju digitalizacija i virtualni mediji. Ovom analizom objedinjena je i uloga odgojitelja u poticanju čitanja kod djece vrtićke i predškolske dobi kako bi se naglasio značaj odgojiteljske struke. Nakon navedenog, prelazi se na temu rada u kojoj se ponajprije definiraju pojmovi usmene književnosti i njenih oblika. Ukazuje se na karakteristike usmenog književnog izraza i usmene narodne priče što dovodi do analize djela "Čovjek i žena". Obradom predmetne priče došlo se do zaključka i pouke koju priča nosi u svom korijenu, što je prethodno i utvrđeno kada su doneseni zaključci kako su narodnom predajom u pravilu prenošene i očuvane priče koje sa sobom nose određene pouke.

U konačnici, prelazi se na metodički dio obrade priče kojim je ukazano na mogućnosti primjene ove konkretne priče na rad s djecom kroz odgojiteljsku praksu.

2. VAŽNOST ČITANJA DJECI OD NAJRANIJE DOBI

U ovom poglavlju rada objasnit će se važnost čitanja djeci od najranije dobi, odnosno važnost čitanja od strane roditelja, zašto je važno čitati priče djeci, kako čitanje utječe na cjelokupni razvoj djeteta te na koji način potaknuti djecu na slušanje priča i čitanje.

2.1. Kad roditelji čitaju djetetu

Kroz čitanje, roditelji s djetetom izgrađuju poseban osjećaj povezanosti, povjerenja sigurnosti i bliskosti. Kada se djetetu pokazuje zanimanje za njega, ono dobiva poruku da je roditelju vrlo važno. Roditelji za vrijeme čitanja imaju priliku bolje upoznati svoje dijete - uočavati njegove sposobnosti, interese, potrebe, strahove, razmišljanja, pokrete... Ako se radi o starijem djetetu, pravovremeno se mogu uočiti i problemi u čitanju (disleksija). Ukoliko se krene na vrijeme, problem se može korigirati i olakšati na vrijeme.

2.2. Važnost čitanja djetetu za njegov cjelokupni razvoj

Čitanje potiče razvoj govora, motivaciju za pričanje i pismeno izražavanje, pažnju, koncentraciju, kritičko razmišljanje, maštu, percepciju i mišljenje općenito. Dijete obogaćuje rječnik, stječe nova znanja i prima nove informacije. Čitanje potiče dijete da razumije i prepozna vlastite i tuđe osjećaje, da bolje razumije socijalne odnose, humane i moralne vrednote, pravila ponašanja te da raspozna pravdu od nepravde. Ono također potiče na toleranciju i pomaže u učenju rješavanja problema.

2.3. Potrebno je čitati i pričati priče

Smatra se da je vrlo korisno i čitati i pričati priče. Pričanje bi trebalo biti živahno i veselo, a ne monotono jer djeca tada brzo gube volju. Pritom treba paziti na intonaciju glasa. Djeca vole grimase i vesele gestikulacije te na njih pozitivno reaguju.

Kada se djetetu čita, treba pripaziti na odabir slikovnice. Dobro je da ona sadrži tekst i slike koje prate tijek priče jer se dijete lakše koncentrira na priču listajući slikovnicu. Kroz čitanje upoznaje pravila jezika, interes za slova, dobiva poticaj za pričanje i prepričavanje te razvija predčitalačke vještine.

2.4. Što učiniti da bi dijete zavoljelo čitanje i razvilo vještinu čitanja?

Preporuka ima mnogo, a kad se stručnjaci obraćaju roditeljima, obično je to tzv. deset zlatnih pravila, koja po Stričević (2006) glase:

- “1. Razgovarajte s djetetom (razgovor je višesmjerna komunikacija, a ne samo davanje uputa, naredbi, šturo odgovaranje na pitanja).
2. Slušajte dijete (djetetu treba dati priliku da se izrazi, ne prekidati ga dok govori, ne požurivati, a poticati ga valja kratkim pitanjima otvorenog tipa, primjerice Kako i Zašto).
3. Poštujte dijete, pokažite mu da vam je važno (dijete kojemu roditelji/odrasli posvećuju pažnju, čitaju mu i pričaju, dobiva poruku da je vrijedno napora i vremena odraslih).
4. Čitajte djetetu na glas svaki dan (za čitanje valja iskoristiti svaku priliku iz svakodnevnog života, jer učenje koje se događa u stvarnim životnim situacijama najbolje je učenje).
5. Stvarajte rituale čitanja (dijete treba stjecati naviku da postoji i posebno vrijeme za čitanje, kada se toj aktivnosti predaje u potpunosti).
6. Čitajte s djetetom u svakoj prilici različite tekstove i poruke (odrasli mogu sve brže i bolje od djeteta, ali od toga dijete nema koristi, valja imati strpljivosti za njegove pokušaje i pogreške).
7. Čitajte i sami jer vi ste djetetu model (dijete oponaša odrasle, posebice one koje voli i vjeruje im).
8. Pišite i zapisujte pred djetetom (svaki zapis u podsjetniku ili pisanje pisma koje dijete vidi, govori mu o vezi čitanja, pisanja, riječi i značenja u stvarnom životu).
9. Ograničite vrijeme za gledanje TV i igranje računalnih igrica (birani TV program valja gledati s djetetom, a ne pored njega, bez komunikacije i komentara).
10. Darujte djetetu knjigu (knjigu je dobro darovati u svakoj prilici jer će joj se dijete naučiti veseliti; valja pažljivo birati knjige, baš kao što se za dijete pažljivo bira hrana, odjeća, igračka...).“

3. PROBLEMATIKA I SPECIFIČNOST DJEČJE KNJIŽEVNOSTI U 21. STOLJEĆU

U današnje digitalno doba, čitanje je drugačije nego prije. Tehnološki napredak donio je mnoge promjene u načinu na koji djeca provode svoje slobodno vrijeme i kako su izložena različitim oblicima zabave. Sada, više nego ikad prije, djeca su okružena televizijom, videoigramama, društvenim medijima i drugim digitalnim sadržajima koji često zauzimaju veći dio njihovog vremena. Ovi oblici zabave, iako moćni i privlačni, često potiču brzopletost i pasivnost u djece, što može smanjiti njihov interes za čitanje knjiga.

Povećana ponuda zabave doprinosi manjku čitanja među djecom. Umjesto da posegnu za knjigom, djeca često biraju gledanje televizije ili igranje videoigara. Ovi oblici zabave nude trenutačno zadovoljstvo i vizualnu stimulaciju koja može biti privlačnija od čitanja knjiga.

Djeca su prilagođena brzom ritmu i kratkotrajnoj pažnji, što može utjecati na njihovu sposobnost da se usredotoče na duže tekstove poput knjiga. Promjene u obrazovnom sustavu također mogu doprinijeti manjku čitanja kod djece. U nekim školama, manje se pažnje posvećuje razvoju čitalačkih vještina i promicanju ljubavi prema čitanju. Fokus se preusmjerava na druge aspekte obrazovanja, poput testiranja i standardiziranog učenja.

Nedostatak naglaska na čitanje knjiga u školama može rezultirati manjim interesom djece za čitanje u slobodno vrijeme. Manjak vremena i resursa također može biti uzrok manjka čitanja kod djece. U mnogim obiteljima, roditelji imaju malo vremena ili resursa za poticanje čitanja kod djece. Radni rasporedi, financijske poteškoće ili nedostatak pristupa knjižnicama mogu otežati stvaranje poticajnog okruženja za čitanje. Osim toga, ako roditelji sami nisu aktivni čitatelji, to može utjecati na interes djece za čitanje.

Gubitak kulture čitanja također može doprinijeti manjku čitanja kod djece. U nekim društvima, kultura čitanja je manje naglašena nego nekada. Promjene u načinu života i vrijednostima mogu rezultirati manjim naglaskom na važnost čitanja knjiga. Ako čitanje nije aktivno promovirano ili cijenjeno unutar obitelji ili zajednice, djeca mogu izgubiti interes za ovu aktivnost.

Kako bi se borili protiv toga, važno je uočiti važnost poticanja ljubavi prema čitanju kod djece. To se može postići kroz aktivno uključivanje roditelja i skrbnika, promicanje čitalačkih programa u školama i zajednicama te stvaranje poticajnog okruženja za čitanje kod kuće. Knjige su izvor znanja, mašte i kreativnosti te je važno osigurati da djeca imaju pristup knjigama i motivaciju za čitanje.

Djeca su naša budućnost stoga je važno posvetiti im se u njihovoj ranoj mladosti te im tada usaditi prave vrijednosti. Kako ih usmjerimo, značajno će odrediti njihov daljnji tijek razvoja, govori nam Jurdana (2015).

4. IGRA I KNJIŽENOST

Igra i književnost su dva važna i ponekad povezana područja u djetinjstvu koja imaju značajan utjecaj na razvoj dječje mašte, kreativnosti i jezičnih vještina. Igra omogućuje djeci da istražuju, uče i stvaraju, dok književnost pruža bogatstvo priča, likova i svjetova koji potiču dječju maštu i osjećaje.

Prvo, igra i književnost mogu biti povezane kroz igru uloga temeljenu na književnim likovima. Djeca često vole utjeloviti likove iz omiljenih knjiga ili bajki u svojim igrama. Kroz takve igre, djeca ne samo da oživljavaju priče koje su pročitala, već i razvijaju empatiju, razumijevanje likova i sposobnost stvaranja priča.

Također, književnost može poslužiti kao inspiracija za igre i aktivnosti u vrtiću ili kod kuće. Roditelji i odgojitelji mogu koristiti priče iz dječjih knjiga kao osnovu za različite igre, poput dramatiziranja priča, slikovnih ilustracija ili stvaranja lutkarskih predstava. Ove aktivnosti potiču dječju kreativnost, maštu i jezične vještine, dok istovremeno razvijaju ljubav prema književnosti.

Igra također može biti izvor inspiracije za književne radove. Djeca često vole stvarati vlastite priče, pjesme ili ilustracije koje proizlaze iz njihovih igara i maštarija. Ove kreativne aktivnosti potiču dječju izražajnost, samopouzdanje i kreativno razmišljanje.

Važno je naglasiti da igra i književnost zajedno potiču holistički razvoj djeteta. Kroz igru, djeca razvijaju motoričke, socijalne i emocionalne vještine, dok kroz književnost razvijaju jezične vještine, maštu i razumijevanje svijeta oko sebe. Stoga je važno promicati integraciju igre i književnosti u djetinjstvu kako bi se osiguralo bogato iskustvo učenja i razvoja za svako dijete.

5. ULOGA ODGOJITELJA U POTICANJU ČITANJA KOD DJECE VRTIČKE I PREDŠKOLSKE DOBI

Čitanje ima veliki značaj u razdoblju odrastanja te je vrlo važno jer nas prati na svakome koraku. Djeca su još tijekom boravka u vrtiću okružena bajkama koje slušaju od odgojitelja i roditelja. Čitanje se počinje učiti prije polaska u školu i važno je za daljnje učenje i uspjeh u učenju. Dobro savladana tehnika čitanja znači i lakše učenje. Roditelji, ali i odgojitelji, izvor su informacija za dijete od njegova rođenja. Dijete im vjeruje, oponaša ih i želi provoditi s njima vrijeme. Zato su upravo oni u najboljoj poziciji da potiču dijete i njegovu radoznalost (Stričević, 2006). Oni imaju vrlo važnu ulogu za promicanje čitanja, „približavanja“ knjiga djeci predškolske dobi te za stvaranje ljubavi prema čitanju i knjizi. S obzirom da brojni autori govore o tome kako su današnja djeca sve manje motivirana i zainteresirana za knjige pa tako i čitanje, dobri poticaji i pozitivan stav prema knjigama mogu to promijeniti i motivirati djecu na tu aktivnost. Jedan od načina poticanja čitanja je suradnja vrtića s gradskom knjižnicom. Naime, često dolaženje djeteta u knjižnicu i dodir s knjigama potiče razvoj djetetovih sposobnosti govora, slušanja, razumijevanja i predčitalačkih vještina. Knjižnica i knjižničari omogućuju djeci da proširuju svoja znanja, ali i pronađu neke nove informacije i susretu se s nekim novim terminima što ih može dodatno potaknuti na zanimanje za knjige. Iz tog razloga djetetu knjižnica treba postati poznato mjesto koje posjećuje s roditeljima, ali i s odgojiteljima te ima mogućnost samo odabirati svoje knjige (Čudina-Obradović, 2002).

Nadalje, poticajnost okoline smatra se glavnim elementom djetetove uspješnosti u govornom i čitalačkom razvoju, a poslije i u školskom uspjehu. Kako bi u djeci potaknuli razvoj čitanja, zanimanje za knjige i razvili ljubav prema istome, najprije moramo biti sigurni da smo okruženje u kojemu ono boravi pomno isplanirali, odnosno dobro opremili. Prema Špeharu (2002) taj prostor mora omogućavati interdisciplinarni pristup poučavanju čitanja i pisanja, ali istovremeno i uvažavati individualne potrebe i interese svakoga djeteta. Nadalje, centar za početno čitanje i pisanje mora sadržavati prostor za pisanje, uključujući i pribor potreban za tu aktivnost, kao što su olovke, bojice, flomasteri i papiri. Također, mora sadržavati knjižnicu, to jest kutić opremljen udobnim namještajem i jastučićima, pažljivo odabrane knjige izložene djeci nadohvat ruke, treba ponuditi širok raspon literature od slikovnica, basni, bajki do knjiga enciklopedijskog tipa i pjesništva. Treba postojati i stol za izrađivanje knjiga kako bi se

djeca uz upoznavanje s knjigama i čitanjem mogla i kreativno izraziti i razviti svoju maštu. Naime, osim kupovnih, djeci su veoma privlačne i slikovnice koje su odgojitelji izradili ili u čijoj su izradi sudjelovala i ona sama. Iz tog razloga je važno da se u tom centru nalaze i materijali za izradu slikovnica kao što su papiri različitih vrsta, boja i veličina, škare, ljepilo, vuna, trakice, konopci, spajalice, flomasteri i mnoštvo drugog materijala i pribora. Dakle, postoji mnogo načina za razvijanje motivacije u djece za pisanje i čitanje, a izrada slikovnica je jedan od njih.

Djeca na vrlo prirodan način povezuju čitanje, pisanje i aktivnost rukama. Na ovaj način i dijete koje je pretežno vizualni, kao i ono koje je pretežno osjetilni tip, dobiva priliku istražiti i otkriti mnoge ideje kombinirajući ova dva iskustva. Kod izrade slikovnica, moramo obratiti pažnju i na dob djeteta. Na primjer, u slikovnicama za djecu jasličke dobi prevladavaju ilustracije jednostavnih i privlačnih boja s vrlo malo popratnog teksta tvrdih listova, dok u slikovnicama za djecu vrtičke dobi uz složenije ilustracije prevladava i priča to jest tekst koji se proteže kroz cijelu slikovnicu, a stranice su tanje i mekše. Nadalje, kod izrade slikovnice i osmišljavanja teme iste, važno je proučiti svaki pojedini sadržaj te koristiti iznenadno djetetovo nadahnuće za stvaranje novih ideja. Ona se moraju osjećati slobodna kad istražuju nove ideje i mora im se osigurati odmak od tradicionalnih formi. U centru za izradu slikovnica treba se nalaziti i „autorska stolica“ koja predstavlja formalno mjesto s kojega autor predstavlja svoju slikovnicu prije nego ona stigne na policu s ostalim slikovnicama. Neke od kreativnih ideja za izradu knjiga mogu biti knjige čiji likovi iskaču, knjige od tkanine, knjige s džepovima, knjige različitih oblika, knjiga-harmonika, knjiga u nastavcima, odnosno strip i još mnoge.

Također, prema Šauperl (2007) kada odgojitelji žele provesti aktivnost čitanja, prije početka važno je potražiti udobno mjesto i osigurati okruženje bez buke i ometanja. Dijete mora osjetiti važnost događaja i prepoznati kako je to vrijeme namijenjeno samo njemu. Dok čitamo djetetu, moramo održavati kontakt očima koji dijete želi. Uz čitanje se ostvaruju intimni trenutci, te jačaju osjećajne veze, stječe se osjećaj sigurnosti i bliskosti. Uz odgojiteljevo čitanje dijete vježba koncentraciju, obogaćuje fond riječi i širi obzore, a istovremeno se potiče i njegov intelektualni razvoj te radoznalost. Naime, čitanje na glas omogućiti će djetetu da spozna taj užitak kao uzbudljivo i ugodno iskustvo. Svakodnevno čitanje priča koje postaje ritual u

djetetovom odrastanju, stvara osjećaj povezanosti i topline te postaje aktivnost koja zbližava dijete i osobu koja čita s djetetom.

Također, prema Ivanki Stričević (2006), postoji pet koraka da bi čitanje djetetu bilo ugodno. Prvi korak je izabrati najbolje vrijeme, zatim da dijete dobro vidi slike i tekst. Naime, slike se trebaju pokazivati da ih svako dijete vidi te bi bilo dobro da odgojitelj daje i svoje komentare o slici. Dobro je razgovarati s djetetom i stvoriti mu ugodnu atmosferu te promatrati što dijete čini i kako se osjeća. Kao zadnji korak, autorica navodi listanje i čitanje slikovnice svaki dan, makar i samo nekoliko minuta, da bi se stvorili rituali čitanja. Osim slikovnica, treba čitati i sve druge dostupne materijale, dječje časopise, pisma, zapisane poruke ukućana, podsjetnike i slično.

Svakodnevna okruženost raznim porukama koje dijete doživljava vizualno, neiscrpan su izvor za čitanje na ulici, u tramvaju, u čekaonici kod liječnika, u restoranu, u trgovini i tako dalje. Čitanjem takvih poruka dijete shvaća važnost jezika i pisanoga teksta u prenošenju informacija. Čitati se mogu novinski naslovi, recepti za kuhanje, nazivi proizvoda koji se donose iz trgovine, upute za rukovanje aparatima, upute na igračkama i slično. Kao još jedan poticajni način čitanja smatra se i dijaloško čitanje. Naime, ono je jedna od češćih i omiljenijih aktivnosti odgojitelja i djece koje se sastoji od zajedničkoga čitanja odgojitelja i djeteta te razgovora o pročitanoj tekstu. Primjerice, nakon pročitanoj, postavljaju se mnogobrojna pitanja, traže se djetetovi komentari, povezuje se tekst sa svakodnevicom i slično.

Za razliku od uobičajenoga čitanja koje podrazumijeva jednostranu aktivnost, ovakva vrsta čitanja potiče obostranu aktivnost čime zapravo omogućava više sadržaja koje je djetetu zanimljivo, a samim time je i bolje razumijevanje sadržaja kao i lakše uživljavanje u čaroliju trenutka. Jedna od posljedica ovakvoga čitanja je obogaćivanje djetetovog rječnika te bolje razumijevanje teksta uz bolje izražavanje. Naposljetku, može se reći kako već u ranoj i predškolskoj dobi nastaje zainteresiranost i ljubav za čitanje ako i odgojitelji uživaju u čitanju, ako djetetu daju primjere uživanja u čitanju i ako im omogućavaju uživanje u zajedničkom čitanju slikovnica uz topli emocionalni doživljaj i humor. Zato glavni cilj čitanja ne bi trebalo biti puko podučavanje čitanja, već uspostavljanje pozitivnoga odnosa i cijenjenje knjige te emocionalna uroda pri čitanju. U poticajnoj okolini dijete rane i predškolske dobi čitanje će prihvatiti kao izvor vedroga, sigurnoga, ugodnoga i toploga osjećaja povezanosti s odgojiteljima. Takvim čitanjem

dijete motiviramo da čita što češće, da se čitanje ponavlja nekoliko puta, da voli listati slikovnice te oponašati odrasle kako čitaju. Razvija se spontano, vedro i opušteno okruženje, bez straha od neuspjeha, uz humor i smijeh te uz slobodu izbora koju mu pružaju odrasli, to jest djetetova poticajna okolina u kojoj odrasta u djetetu budi radost čitanja i ljubav prema knjizi (Čudina-Obradović 2014).

6. USMENA KNJIŽEVNOST

Usmena književnost oblik je pripovijedanih ili opjevanih tradicijski oblikovanih tekstova izvedenih uživo ili sačuvanih u nekoj vrsti zapisa. Moderno poimanje usmene književnosti oformio je J. G. Herdera tijekom osamnaestog stoljeća. On spominje narodno pjesništvo, narodnu poeziju i narodnu pjesmu. Romantički pojam prirodne poezije, kao vrijednosnu kategoriju, stvaraju braća Grimm koji s njom povezuju i narodnu i nacionalnu poeziju. Naziv narodna književnost koristi se i danas u kulturno-povijesnom kontekstu prilikom obuhvaćanja književnopovijesnih komponenti. Međutim, kao takav nije podoban za pojam usmenoga stvaralaštva.

Usmeno književno stvaranje naziva se različito pa tako pronalazimo različite pojmove kao što su narodna ili pučka poezija, narodna književnost, narodno stvaralaštvo, folklor, folklorna književnost, književni folklor, usmena književnost, tradicijska verbalna umjetnost, verbalni folklor i dr. Djelo usmene književnosti traje koliko i njegova izvedba, svaka je izvedba ujedno nova kreacija pa se usmena književnost shvaća i kao trajan proces u međuigri između tradicijskih oblika i inovacija koje nastaju u prenošenju. Tradicija se može promatrati kao promjenjiva cjelina čije sastavnice i njihova izvorna misao za pripovjedača i njegovu publiku imaju zatvoren smisao.

Hrvatsku usmenu književnost (bajke, pripovijetke, predaje, legende i druge prozne oblike; obredne i dramske dijaloge; epske i lirske pjesme, balade i romance; poslovice, zagonetke i druge usmene žanrove) obilježavaju i određuju duboko prepletene povijesne veze. U njoj se prepleću različite tradicije, koje obuhvaćaju mediteransku, srednjoeuropsku, panonsku pa i balkansku. One su uzrok njezinoj specifičnosti čime je čine jedinstvenom. Ona se ipak ne može omeđiti samo tim elementima, kao ni odrediti prema obično nesigurnu podrijetlu pojedinih tekstova. Specifično hrvatskom čini ju jezik (s trima narječjima: čakavskim, kajkavskim i štokavskim) na kojem su je pripovjedači ili pjevači slušali, čitali, zapamtili i potom dalje prenosili.

U prijašnjim stoljećima zapisani su mnogi tekstovi, često na temelju naknadnoga prisjećanja. Tek rijetko pronalazimo zapise koji su zapisani tijekom samih izvedbi, u prigodama kada se pjevalo ili pripovijedalo. Tako je najčešće sačuvan samo verbalni

dio usmene izvedbe, bez dovoljno podataka o izvedbi, kontekstu, glazbi, plesu ili namjeni.

6.1. Vrste usmene književnosti

Vrste usmene književnosti znatno se razlikuju u usporedbi sa pisanom iz razloga što ih određuje specifičnost izvedbene situacije, usmeni način postojanja i prepletenost s izvan-književnim funkcijama. Tradicijska podjela na epsko, lirsko i dramsko preuska je, statična i kruta za usmene književne žanrove, ali se ipak uzima kao okvirna. Usmeni književni žanrovi određivali su se prema primarnim funkcijama. Prema opsegu i složenosti odvajaju se formule i forme, a prema medijima izvedbe razlikuju se forme pripovijedanja, scenske i glazbene forme.

U hrvatskim krajevima usmeni književni žanrovi nisu podjednako zastupljeni. Za primjer uzmimo epsku poeziju, ona je rjeđa na panonskom području nego na jadranskom i dinarskom. Tipovi i motivi pripovijedaka su uvelike međunarodni. Pripovjedači im daju osobni, lokalni i nacionalni pečat s kojim se može prepoznati na jezičnoj i sadržajnoj razini izričaja. U hrvatskim i europskim pričama javljaju se stvarne povijesne osobe, prepleću se realni doživljaji pripovjedača s fikcijom koji se crpe iz priče. Stvarni povijesni događaji viđeni su i interpretirani vizurom pučkoga pripovjedača stvarajući na neki način usmenu povijest. Lokalne predaje čuvaju sjećanje na najstariju povijest.

Hrvatske mitske teme i motivi također su dijelom međunarodni, ali i regionalno različiti. Prozni književni izraz javlja se u vicevima i šaljivim pričicama, a prozni su, dakako, i govorni žanrovi koji nemaju izrazito književne značajke, kao što su pričanja o životu. Obredni dramski tekstovi su u stihu, a i tekstovi koji su katkad nastali pod utjecajem pisane književnosti i nisu podložni većim promjenama od izvedbe do izvedbe. I hrvatska epska poezija dijeli mnoga formalna i sadržajna obilježja sa širom južnoslavenskom epikom, a i neke opjevane junake. U pjesmama se miješaju ikavski, ijekavski i ekavski oblici, gdječad čak u istom stihu. Usmena epika obuhvaća deseteračku junačku epsku poeziju s tematikom iz davne prošlosti i iz hajdučko-uskočkih bojeva.

Epske novelističke pjesme sadržajem su katkada bliske baladama. Usmena lirika bitno se razlikuje od lirike izvan tradicijske kulture. Te se razlike manje zamjećuju uspoređujući li se zapisi s pisanim djelima, ali u usmenu izvođenju dolazi do izražaja

povezanost verbalne sastavnice s glazbom i plesom. Usmena je lirika dijelom vezana uz običaje godišnjega ciklusa (npr. božićne i uskrsne pjesme, kolede i druge ophodne pjesme), životnoga ciklusa (uspavanke, svadbene pjesme, naricaljke) te uz običaje vezane uz rad (žetelačke, pjesme uz okretanje žrvnja), ali postoje i pjesme pojedinih profesija (npr. mornarske ili vojničke) te obredne.

7. KARAKTERISTIKE USMENOG KNJIŽEVNOG IZRAZA

Najstariji i najdugotrajniji oblik umjetničkog stvaranja književnih tvorevina usmenim načinom, a posredstvom jezičnih medija, pripada usmenoj književnosti staroj onoliko koliko i svijest o nacionalnom identitetu (Kekez, 1992:7). Jezik se kao društvena tvorevina i organizirani sustav znakova i pravila u usmenoj književnosti ostvaruje govorom. Pavličević-Franić u knjizi *Komunikacijom do gramatike* navodi sljedeća obilježja govorenog jezika: Govoreni jezik podrazumijeva usmeno izražavanje koje je bilo temeljni oblik sporazumijevanja u povijesti ljudske komunikacije i zato je stariji od pisma. Govor se usvaja spontano, bez učenja, prirodni je, brži i jednostavniji način sporazumijevanja.

Jedinice govorenog jezika su glasovi, dok se vrednotama smatraju intonacija, intenzitet, naglasak, pokret, mimika, gesta, tempo, pauza i boja glasa. Vrednote su zapravo mediji pomoću kojih se prenosi usmena poruka. Prema tome, govor je multimedijaska pojava koja olakšava komunikaciju te se ostvaruje unutar trenutne govorne situacije. Time posjeduje trenutnu povratnu informaciju i slobodniji izraz lišen pravopisa i gramatike (Pavličević-Franić, 2005:28). Takva usmena književnost, obilježena ostvarajem govorenog jezika, u svojim je počecima bila vrlo primitivna te vezana uz agrafijsko razdoblje u kojem je pismo bilo nepoznat pojam. Miroslav Šicel smatra da je time nastojala društvenom životu dati sadržaj, smisao i pravac za daljnji razvoj (Šicel, 1975:305). Agrafijsko stanje kulture primarna je razina književne komunikacije koju je Havelock označio terminom primarne usmenosti u kojoj izvođač usmenog poetskog ili proznog teksta, u komunikaciji s publikom, prenosi poruku različitim verbalnim i neverbalnim sredstvima (Banov-Depope, 2005:7). Esteli Banov-Depope smatra da je primarna usmena kultura bila povezana s raspoloženjem slušatelja, mitologijom i vjerovanjem u duševno stanje čovjeka iz kojeg nastaju poetske tvorevine te je time bila inspiracijom za govorenje ili pjevanje. Stoga je kulturna antropologija u usmenoj književnosti uočila obredni kontekst koji podrazumijeva prirodno okružje zajednice i povezanost svih njezinih sudionika. Time usmena književnost ostvaruje obrednu funkciju koja je vremenom prerastala u običaje i tradiciju (Banov-Depope, 2011:18), a uz koju se veže i izvedbena (praktična) funkcija izvođenja usmenoknjiževnih tekstova uz ples i pjesmu (Banov-Depope, 2005:15). Ti su tekstovi bili vezani uz prirodne situacije zajednice, kao što su rad, proslave i običaji. Banov-Depope zaključuje da su se tekstovi zbog svojih formulativnih obrazaca ponavljanja i

ritmičke organiziranosti lako pamtili, prihvaćali i trajno čuvali u zajednici, što je omogućilo njihovu povijesnu stabilnost (Banov-Depope, 2011:59). Osim obredne i praktične funkcije, Hameršak i Marjanić u knjizi „Folkloristička čitanka“ navode i ostale funkcije usmene književnosti: estetska, koja služi za stvaranje ugone, zamjećivanje usmenih poetskih ili prozanih oblika te pjesničkih slika; manifestna, vezana uz realizaciju običaja; emocionalna, vezana uz osjećaje sreće ili tuge; magijska, koja uključuje zaklinjanja i mitska vjerovanja; poučna (didaktična), iskazana propovijedima; zabavna, prisutna u usmenoknjiževnom obliku zagonetke (Hameršak i Marjanić, 2010:185). Uz primarnu razinu usmene književnosti, Havelock je odredio i sekundarnu usmenost koja počinje pojavom pisma, odnosno kontaktom usmene i pisane književnosti (Banov-Depope, 2011:52). Usmeno književno stvaralaštvo u stručnoj se literaturi raznoliko imenuje. Maja Bošković-Stulli navodi folklor kao jedan od najspornijih, ali najčešće razmatranih naziva za usmenu književnost (Bošković-Stulli, 1983:16). Pojam folklor oformio je William J. Thoms u 19. stoljeću definirajući ga kao sveukupnost narodnog znanja: „Folklor je znanje ljudi ili poimence »stare navade, običaji, svetkovine, praznovjerja, balade, poslovice i slično« koje nastaju pred društvenim i kulturnim promjenama iz sredine 19. stoljeća, koje su same po sebi neznatne, ali koje su osnova za rekonstrukciju pradavne prošlosti“ (Hameršak i Marjanić, 2010:28). Prema Banov-Depope, folklor i usmena književnost poklapaju se u samo nekim sadržajima te je, stoga, pojam folklor znatno širi jer uključuje običaje, plesove, nošnje, predmete, glazbu, obrede, vjerovanja, praznovjerja i dr. (Banov-Depope, 2011:29). U tekstu *Usmena književnost* Kekez navodi postojanje različitih naziva za usmenu književnost tijekom povijesti: pučka, čime se izricalo njezino postojanje u slabije obrazovanim sredinama; tradicionalna, pripada prošlosti; seljačka, zbog organiziranja seljačkih pokreta krajem 19. st. čiji su voditelji iskazivali vjeru narodu i svoju ideologiju gradili na duhovnim dobrima seljaka; anonimna, nije poznato ime autora (Škreb i Stamać, 1998:140). Stipe Botica smatra da su najčešći nazivi za usmenu književnost narodna, folklorna i usmena. Naziv narodna odnosi se na ono što je izvorno, prirodno, svojstveno narodu i nekoj kulturi, ideal kojemu treba težiti kroz živu tradiciju naroda. Naziv folklorna već je opisan, a usmena je termin koji je u najčešćoj uporabi od kraja 19. st. Prvi ga je upotrijebio Paul Sebillot 1881. godine kao „litterature orale“, a njime su obuhvaćene usmene pripovijetke, predaje, pjesme, poslovice, priče, zagonetke, brojilice i drugi usmenoknjiževni oblici (Botica, 2013:39-43).

Za stvaranje usmenih književnih oblika kao povijesnih pojava, presudno je duševno stanje i nadahnuće izvođača (Banov-Depope, 2011:77). Oni imaju svoj određen stil i trajanje pa je, prema Bošković-Stulli, moguća njihova tipologija bliska klasičnoj podjeli: poezija, proza, sitni, dramski i retorički oblici (Bošković-Stulli, 1971:53). Poezijom su obuhvaćene lirske i epske usmene pjesme. Lirske pjesme su govorne tvorevine kojima se izražavaju različita stanja i osjećaji, a nastajale su uz životne prigode, mitska vjerovanja te iz privatnog i društvenog života čovjeka (Botica, 1995:17). Prema motivima, mogu se razvrstati u nekoliko skupina: mitske, obredne, vjerske, povijesne, ljubavne, rodoljubne, šaljive, molitvene, naricaljke, romance i balade. Botica lirskim usmenim pjesmama priklanja i tzv. bugarštice (Botica, 1995:18), dok ih Banov-Depope smatra lirsko-epskim vrstama (Banov Depope, 2005:42). Epska pjesma pričom prikazuje događaje i likove u vremenu i prostoru, a najčešće je pisana epskim desetercem. Otvara pitanja ljudskoga života, povijesti Hrvata, povijesnih zbivanja (posebice ratovanja s Turcima), često pjeva o junacima (npr. Zrinski i Frankopan) te pokazuje povezanost ljudi s domovinom i zavičajem (Botica, 1995:113). Bošković-Stulli smatra da su prozni usmenoknjiževni oblici izraz vječnih čovjekovih psihomentalnih funkcija (Bošković-Stulli, 1975:126). Solar opisuje mitove kao jezične tvorevine koje na temelju mitskog iskustva oblikuju priču vezanu uz porijeklo ili nastanak svijeta, pojava, osoba, događaja ili naroda (Solar, 1987:167). Prema Bošković-Stulli tvrdi da je bajka priča čudesna sadržaja u kojoj je element čudesnosti glavni pokretač radnje i razlikuje ju od ostalih oblika. U bajci je važan tijek događaja s junakom kao putnikom među svjetovima, bez naznačenog prostora i vremena. Junak ima svog čudesnog pomagača, svijet bajke je jednodimenzionalan, likovi su plošni, prikazani crno-bijelom tehnikom, pojavljuju se stalne formule, epiteti i brojevi (3, 7, 9), inicijalni počeci i epiloški završeci te je uvijek naglašena pobjeda dobra nad zlim. U usmenim je bajkama česta upotreba arhaičnih glagolskih oblika aorista i imperfekta, a na njezinim se temeljima u 17. stoljeću razvila i pisana umjetnička bajka. U basnama su glavni likovi životinje koje alegorijski prikazuju ljudske osobine, a na kraju imaju pouku (Bošković-Stulli, 2006:20-24). Hranjec navodi legende i predaje koje pored fantastičnog sloja sadrže i konkretne podatke o događajima, osobama i naseljima, a nastoje se objasniti uzročno-posljedičnim vezama pa imaju etiološku (objašnjavanje uzroka) i eshatološku funkciju (objašnjavanje „posljednjih stvari“). Anegdota je vrlo bliska kratkoj šaljivoj pričici jer obje na šaljiv način prikazuju odnose među ljudima i njihove osobine s naglašenom šaljivom poantom (Hranjec, 2006:23). Parabola je

nositeljica usporedbe i prenesenog značenja nekog stvarnog događaja, a egzempli su bliski propovijedima zbog isticanja uzornih primjera ljudskih odlika ili slabosti (Bošković-Stulli, 2006:24). Prema Botici, poslovice i zagonetka su tzv. sitni oblici radi svoje kratkoće i sažetosti izraza. Poslovice je lijepo, uspješno i sretno sročena opća istina temeljena na ljudskom iskustvu, a zagonetka je binarne strukture, sastavljena od pitanja i odgovora nastala potrebom alegorijskog prikazivanja životnih zgoda (Botica, 1995:281). Škreb i Stamać dijele dramske oblike namijenjene scenskoj izvedbi u nekoliko skupina: teatar sjena, kojem je sjena nosilac igre, a ostvaruje se pokretima ruku s rekvizitima koji bacaju sjenu na bijeli zid; teatar lutaka, kojem je lutka glavni scenski rekvizit ostvarivanja sadržaja; teatar maski, specifičan po scenskom izrazu ostvarenom pomoću maske koja prekriva lice ili cijelo tijelo; glazbeno-scenske igre, kojima je čovjek-glumac glavni nositelj radnje i sadržaja (Škreb i Stamać, 1998:152). U književnom sustavu prepoznaju se oblici koji ne pripadaju ni jednom dosad spomenutom tipu, već imaju retoričku zadaću govorenja i uvjeravanja. Škreb i Stamać navode zdravicu, basmu, brojlicu i rugalicu kao retoričke oblike. Zdravicom se nekome izriču želje da bude obdaren imetkom, zdravljem ili srećom. To je kratki retorički oblik slikovitih metaforičkih ritmiziranih stihova. Basma ili zaklinjanje je retorički oblik čija je funkcija prizvati dobro i odagnati zlo. Brojlica je asemantična s naglašenim ritmičko-akustičko-muzičkim ugođajem i služi za prebrojavanje, dok je rugalica semantična jer se njome želi nekoga ismijati (Škreb i Stamać, 1998:161-167). Hranjec retoričkim oblicima smatra i dječju izmišljalicu kojom se uspostavljaju novi semantički odnosi, prvenstveno maštom i igrom riječima te uspavalicu koju opisuje kao „poetički govor“ blizak usmenim lirskim pjesmama (Hranjec, 2006:24).

Preostalo je još spomenuti neka poetička, jezična, stilska i strukturalna obilježja usmenoknjiževnih oblika koja proizlaze iz načina postojanja usmene književnosti. Walter Ong primjećuje formulativne obrasce (Banov-Depope, 2011:13). Milman Parry i Albert Lord definiraju formulu kao osnovu za tumačenje epskog stvaranja: „Formula je grupa riječi koja se redovito upotrebljava da bi se izrazila neka bitna misao“ (Bošković-Stulli i Zečević, 1978:31). Bošković-Stulli i Zečević u formulativnost usmene književnosti ubrajaju stalne motive (npr. junaci, ljepota, opreka dobra i zla, hrabri pojedinac, sreća, nesreća, san, tajna, otmica, sudbina, svladavanje prepreka, ptice), stalne teme (npr. prijateljstvo, humanost, pobjeda dobra, rješavanje problema, optimizam), stalne epitetne (npr. silan junak, mudar kralj, krasna žena, zlatni pramen),

ritmička ponavljanja i pripjeve u lirskim i epskim usmenim pjesmama, a u proznim usmenoknjiževnim oblicima inicijalne formule koje uvode u fantastičan svijet, epiloške formule koje vraćaju u stvarnost te izostanak vremena i mjesta radnje (Bošković-Stulli i Zečević, 1978:29-37). Botica smatra da je, osim formulativnosti, za usmenu književnost značajan i jezik svakodnevnice komunikacije pretvoren u figurativni govor s mnogobrojnim usporedbama, opisima, dijalozima, alegorijom, metaforom i personifikacijom (Botica, 2013:224). Milan Crnković navodi prisutnost nestvarnih likova (vile, vještice, patuljci, divovi, čarobnjaci, zmajevi i dr.) i fantastičnih događaja (čudesna umijeća, pretvaranja, bijeg, borba protiv zla i dr.) u usmenim književnim oblicima (Crnković, 1990:25).

Kao glavna obilježja usmenoknjiževnog stvaralačkog područja, Bošković-Stulli navodi usmeni spontani govor, česte nedovršene izraze, parataksične rečenice, ponavljanja, ritam, arhaične glagolske oblike aorista i imperfekta, hiperbole, mitološke, kršćanske i fantastične motive, tehnike naracije i improvizacije te narodne mudrosti (Bošković-Stulli, 1975:155). Usmena književnost podložna je promjenama. Iako mijenja svoja obilježja s obzirom na utjecaj vremena, stabilnost i dugotrajnost njezinih oblika osigurani su stalnim pozivanjem na njih.

8. USMENA NARODNA PRIČA

Usmene narodne priče definiraju se kao anonimni književni tekstualni uradak prenošen usmenim putem. Jedna od osnovnih karakteristika usmene književnosti činjenica je da se radi o tvorevini koja nije fiksirana već se nalazi u učestaloj fazi preoblikovanja. Može se konstatirati da djelo ne postoji u stalnom obliku, a narodni pjevač ili pripovjedač podložan je različitim utjecajima te samim time njegova izvedba varira od nastupa do nastupa. Porijeklo hrvatskih usmenih priča seže vrlo vjerojatno daleko u prošlost, čak u vrijeme doseljavanja na ove prostore pa i ranije. Usmena književnost prisutna je u značajnijoj mjeri tijekom turskih osvajanja u krajevima koji su bili pod turskom vlašću. Na ovu dugotrajnu postojanost prenošenja priča znatan utjecaj ima i činjenica da je pismenost naroda bila rijetkost. Tematika priča većinom se odnosi na otpor osvajačima koji su pokoravali današnje krajeve Republike Hrvatske. Treba također spomenuti i da su priče često slične pričama nama susjednih naroda, premda pronalazimo i mnogo jedinstvenih.

Osobe koje valja istaknuti kao jedne od najzaslužnijih da se ova baština ovjekovječila, zasigurno su Petar Hektorović, Petar Zoranić, Hanibal Lucić, Dinko Ranjina, Juraj Baraković i drugi. Usmena književnost zapisivala se tijekom više prijašnjih stoljeća, ali najveći dio zabilježen je tijekom 19. stoljeća. Usmena književnost danas i dalje postoji, no prevladavaju jednostavniji oblici, poput vica, anegdote, ogovaranja, životnih priča i sl.

Narodna prozna književnost sastoji se od više književnih vrsta kao što su bajke, novele, priče o životinjama i basne, legende, anegdote (šaljive priče). Interesantno je da u hrvatskoj narodnoj pripovjednoj prozi nema mnogo visokih, izrazito epskih tema, budući da su takve teme bile rezervirane za epsko narodno pjesništvo.

Usmena baština predstavlja jedan od najstarijih i najvažnijih oblika kulturnog izraza i prenošenja znanja. Ona obuhvaća narodne pjesme, priče, legende, poslovice, običaje i sve druge oblike kolektivne memorije koje su se prenosile s generacije na generaciju usmenim putem. Iako je razvoj pismenosti i suvremenih tehnologija donio mnoge promjene, usmena baština ostaje vitalan dio kulturnog identiteta mnogih zajednica diljem svijeta, uključujući i Hrvatsku.

Kroz analizu različitih aspekata usmene baštine, osvjetlit ćemo njezinu važnost i utjecaj na društvo.

Usmena baština može se definirati kao skup tradicija, običaja, vjerovanja i znanja koje se prenosi usmenim putem unutar zajednice. Ključne karakteristike usmene baštine uključuju kolektivno autorstvo, varijabilnost i prilagodljivost. Kao što navodi ugledni hrvatski etnolog i folklorist Vitomir Belaj, usmena tradicija je dinamična i prilagodljiva, stalno se mijenja u skladu s potrebama zajednice (Belaj, 2007). Ona nije statična; svaki put kada se priča prepričava, može se malo izmijeniti, prilagođavajući se novim okolnostima i slušačima.

Usmena baština igra ključnu ulogu u oblikovanju i očuvanju kulturnog identiteta. Kroz pjesme, priče i legende, zajednice izražavaju svoje vrijednosti, vjerovanja i povijesne događaje. Na primjer, hrvatske narodne pjesme često govore o ljubavi, herojstvu i patnji, reflektirajući životne uvjete i društvene norme prošlih vremena.

Kako ističe Ivan Zovko u svom djelu "Hrvatske narodne pjesme", ove pjesme ne samo da pričaju o povijesnim događajima, već odražavaju i emocionalne i moralne vrijednosti zajednice (Zovko, 1887).

Posebnu ulogu u očuvanju i prenošenju usmene baštine ima dječja usmena književnost. Marijana Hameršak u svojoj knjizi "Usmenost za djecu u hrvatskoj etnologiji i folkloristici" istražuje kako su se narodne priče, pjesme i igre prenosile na najmlađe članove zajednice.

Hameršak naglašava da su ove usmene forme bile ključne u procesu socijalizacije djece, učeći ih osnovnim društvenim normama, vrijednostima i znanjima potrebnim za život unutar zajednice (Hameršak, 2009). Djeca su kroz ove priče i pjesme stjecala ne samo zabavu već i moralne pouke, povijesna znanja i vještine potrebne za svakodnevni život.

Dubravka Matković u svojoj knjizi "Dječji svijet: etnološka istraživanja" također ističe važnost usmene baštine u odgoju djece. Matković istražuje kako su narodne priče, pjesme i igre integrirane u svakodnevni život djece te kako one doprinose njihovom emocionalnom i socijalnom razvoju (Matković, 2004). Prema Matković, kroz usmenu baštinu djeca ne samo da uče o svijetu oko sebe, već i razvijaju empatiju, maštu i kreativnost. Ove usmene forme često su bile prilika za obiteljsko okupljanje i zajedničko provođenje vremena, što je dodatno jačalo obiteljske i društvene veze.

Osim očuvanja kulturnog identiteta, usmena baština ima značajnu edukativnu funkciju. Prije nego što su postojali pisani tekstovi, znanje o poljoprivredi, medicini,

pravu i drugim aspektima svakodnevnog života prenosilo se usmeno. U hrvatskoj tradiciji, mnoge priče i legende sadržavaju mudrost i pouke koje su služile kao vodiči za ponašanje i donošenje odluka. Na primjer, priče o Kraljeviću Marku, narodnom junaku, često sadrže moralne pouke o hrabrosti, pravednosti i mudrosti. Ove tradicije, kako navodi hrvatski etnolog Nikola Bonifačić Rožin, osiguravaju kontinuitet i stabilnost unutar zajednice, pružajući osnovu za međugeneracijsku komunikaciju (Bonifačić Rožin, 1975).

Usporedno s edukativnom funkcijom, usmena baština često djeluje i kao sredstvo zabave i društvene povezanosti. Narodne priče, pjesme i igre bile su i ostale važne komponente društvenih okupljanja i rituala. Kroz zajedničko pričanje i pjevanje, članovi zajednice jačaju svoje međusobne veze i osjećaj pripadnosti.

Kako navodi istraživačica Dunja Rihtman-Auguštin, usmena baština ima značajnu ulogu u stvaranju i održavanju društvenih mreža unutar zajednice (Rihtman-Auguštin, 1991).

Unatoč svojoj važnosti, usmena baština suočava se s mnogim izazovima u modernom svijetu. Globalizacija, urbanizacija i razvoj tehnologije doveli su do smanjenja broja ljudi koji aktivno prenose usmene tradicije. Mnoge tradicije su ugrožene ili su već nestale zbog promjena u načinu života i usvajanja suvremenih kulturnih obrazaca.

Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu (UNESCO) prepoznala je ovu prijetnju i pokrenula inicijative za očuvanje nematerijalne kulturne baštine, uključujući usmenu tradiciju. Prema UNESCO-u, zaštita usmene baštine zahtijeva dokumentiranje, revitalizaciju i uključivanje zajednica u proces očuvanja (UNESCO, 2003). U Hrvatskoj, također postoje naponi za očuvanje i revitalizaciju usmene baštine, što se očituje kroz razne kulturne manifestacije i projekte usmjerene na bilježenje i promicanje narodnih običaja i tradicija.

Jedan od primjera ovih napora je i rad Instituta za etnologiju i folkloristiku u Zagrebu, koji sustavno prikuplja, istražuje i objavljuje građu vezanu uz usmenu tradiciju. Također, razne lokalne zajednice organiziraju festivale i događaje koji slave i oživljavaju usmene tradicije. Na primjer, festival "Đakovački vezovi" poznat je po svom fokusu na očuvanje i prezentaciju hrvatske narodne kulture, uključujući pjesme, plesove i običaje.

Usmena baština je neizostavan dio ljudske kulture i identiteta. Kroz priče, pjesme, poslovice i legende, zajednice prenose svoje vrijednosti, znanja i iskustva, stvarajući kontinuitet i povezanost među generacijama.

Iako se suočava s brojnim izazovima u suvremenom svijetu, očuvanje usmene baštine ostaje od suštinskog značaja za održavanje kulturne raznolikosti i bogatstva ljudskog iskustva. Kroz zajedničke napore zajednica, istraživača i organizacija, moguće je osigurati da ovaj dragocjeni aspekt naše prošlosti opstane i nastavi inspirirati buduće generacije.

9. EDUKATIVNA VRIJEDNOST ŠALJIVIH NARODNIH PRIČA

U ovom poglavlju rada prikazat će se edukativne vrijednosti šaljivih narodnih priča s naglaskom na njihov doprinos razvoju jezičnih vještina, moralnih i životnih lekcija te poticanju mašte i kreativnosti. Također, prikazat će se primjeri aktivnosti i igara te primjeri šaljivih narodnih priča iz različitih dijelova svijeta.

9.1. Doprinos razvoju jezičnih vještina

Šaljive narodne priče imaju bogatstvo jezika koje potiče razvoj jezičnih vještina kod djece. Kroz čitanje ili slušanje ovih priča, djeca se susreću s raznovrsnim riječima, izrazima i frazama, što doprinosi bogatstvu njihovog vokabulara. Interakcija s tekстом omogućava im da razvijaju slušne, govorne i čitalačke vještine. Studije pokazuju da su narodne priče, uključujući i šaljive, korisne za jezični razvoj kod djece predškolske dobi (Sénéchal, Thomas i Monker, 1995:218-229).

9.2. Moralne i životne lekcije

Šaljive narodne priče često sadrže moralne pouke i lekcije o životu koje su prilagođene dječjem razumijevanju. Kroz ove priče, djeca uče o važnosti poštenja,

prijateljstva, hrabrosti, solidarnosti i drugim vrijednostima. Na primjer, priča o "Kralju koji je znao samo tri riječi" može poučiti djecu o važnosti komunikacije i razumijevanja. Studija koja je istraživala utjecaj čitanja priča na moralno razumijevanje kod djece pokazala je da su priče koje nose moralnu poruku imale pozitivan utjecaj na razvoj moralnog razumijevanja kod djece (Elkin, 1961:599-610).

9.3. Poticanje mašte i kreativnosti

Priče obiluju fantastičnim i nadrealnim elementima koji potiču dječju maštu. Kroz likove poput čarobnjaka, vilenjaka, zmajeva i čudovišta, djeca ulaze u svijet mašte i fantazije. Ovi likovi i situacije potiču djecu da zamisle različite scenarije i ishode priče, potičući kreativno razmišljanje. Na primjer, priča o "Čarobnjaku koji je zaboravio svoj šešir" može potaknuti djecu da zamisle što bi se moglo dogoditi ako bi čarobnjak izgubio svoje magične sposobnosti.

9.4. Uključivanje djece u stvaranje vlastitih verzija priča

Jedan od načina kako djeca mogu razvijati maštu i kreativnost je stvaranje vlastitih verzija šaljivih narodnih priča. Pedagozi i roditelji mogu poticati djecu da sudjeluju u stvaranju priča kroz različite aktivnosti. Na primjer, mogu potaknuti djecu da promijene kraj postojeće priče ili da dodaju nove likove i situacije. Ova aktivnost potiče dječju kreativnost i daje im osjećaj vlasništva nad pričom. Studija koja je istraživala utjecaj kreativnog pisanja na razvoj dječje mašte pokazala je da su aktivnosti koje potiču djecu da stvaraju vlastite priče imale pozitivan utjecaj na njihovu kreativnost i izražavanje (Craft, 2001:112-125).

9.5. Primjeri aktivnosti i igara

Djeca mogu sudjelovati u dramatizaciji šaljivih narodnih priča, odabirući likove i prenoseći radnju priče kroz igru uloga. Na primjer, nakon čitanja priče "Tri prašćića", djeca mogu glumiti uloge prašćića i vuka te rekreirati scenarij iz priče. Pedagozi mogu potaknuti djecu da izrade lutke likova iz šaljivih narodnih priča i izvedu lutkarsku predstavu pred ostalima u grupi. Ova aktivnost potiče kreativnost, suradnju i razvoj scenskih vještina.

Djeca mogu crtati ili izrađivati likove i scene. Ova aktivnost potiče vizualnu maštu, fine motoričke vještine te omogućava djeci da izraze svoje doživljaje priče na kreativan način. Odgojitelji mogu čitati šaljive narodne priče cijeloj grupi djece te

potaknuti raspravu o priči nakon čitanja. Kroz razgovor o priči, djeca razvijaju vještine slušanja, izražavanja mišljenja te uče artikulirati svoje ideje pred drugima.

Djeca mogu stvarati vlastite verzije šaljivih narodnih priča ili dodavati nove dijelove priči. Odgojitelji mogu poticati suradnju među djecom tako što će ih potaknuti da pišu priče zajedno, dijeleći ideje i doprinoseći zajedničkom tekstu. Odgojitelji mogu organizirati igre i aktivnosti koje potiču suradnju među djecom, koristeći tematiku šaljivih narodnih priča. Na primjer, djeca mogu zajedno graditi "kućice od slame" kao u priči o "Tri prašćića", surađujući kako bi ostvarili zajednički cilj.

9.6. Primjeri šaljivih narodnih priča iz različitih dijelova svijeta

Afrička narodna priča: "Kako je zečev brat osvojio vatru"

Ova priča iz afričke tradicije prati zečevog brata u njegovoj avanturi osvajanja vatre za svoje selo. Zečev brat se suočava s brojnim izazovima na putu do vatre, ali njegova hrabrost i upornost pomažu mu da savlada prepreke i donese vatru natrag u selo. Kroz smiješne situacije i poučne poruke o važnosti zajedničkog rada i snalažljivosti, ova priča ne samo da zabavlja djecu, već ih i uči važnim životnim lekcijama (De Groot, J., i Vermeer, A. (2003:15-20).

Indijska narodna priča: "Tenali Ramanove šale"

Tenali Raman je popularni lik iz indijske mitologije poznat po svojim duhovitim dosjetkama. Ove priče prate Tenali Ramanove avanture dok se snalazi u različitim situacijama koristeći svoju inteligenciju i mudrost. Kroz smiješne situacije i živopisne likove, ove priče ne samo da pružaju zabavu, već i poučavaju djecu o važnosti mudrosti i inteligencije u rješavanju problema (Kumar, S. 2010:25-30).

Europska narodna priča: "Mudra guska"

Ova europska priča govori o guski koja svojom mudrošću pronalazi rješenja za različite probleme. Kroz seriju smiješnih situacija, guska pokazuje svoju izvanrednu sposobnost rješavanja problema na neobične načine. Ova priča ne samo da je zabavna, već i poučna, potičući djecu da razmišljaju kreativno i iznalaženju rješenja čak i u najizazovnijim situacijama (Kovačević, M. (2015:40-45).

Ove narodne priče iz različitih dijelova svijeta pružaju djeci ne samo zabavu, već i vrijedne životne lekcije i uvide u različite kulture i tradicije. Kroz ove priče, djeca

razvijaju empatiju, kritičko razmišljanje i sposobnost rješavanja problema, što ih priprema za buduće izazove i životne situacije.

10. HUMOR, MORALNE POUKE I KULTURNO NASLJEĐE

Šaljive narodne priče su esencija kulturnog nasljeđa širom svijeta. One su više od obične zabave; u sebi nose dublje implikacije, uključujući humor, moralne pouke i refleksiju kulturnog identiteta. U ovom radu, istražiti ćemo kako su humor, moralne pouke i kulturno nasljeđe povezani u šaljivim narodnim pričama te kako ove priče prenose i održavaju vrijednosti i tradicije kroz generacije.

Humor je neizostavan element šaljivih narodnih priča. On ne samo da pruža smijeh, već stvara osjećaj zajedništva i povezanosti među slušateljima. Smijeh koji izazivaju ove priče često proizlazi iz iznenadnih obrata, apsurdnih situacija ili dosjetljivih dijaloga. On postaje alat koji olakšava pamćenje priča te ih čini lakše prenosivima s generacije na generaciju. Humor u narodnim pričama često je subverzivan. Koristeći se ironijom ili satirom, ove priče često kritiziraju društvene norme ili vlast. Tako humor postaje sredstvo za poticanje razmišljanja o društvenim pitanjima i promicanje promjena.

Iako su šaljive narodne priče prije svega zabavne, često u sebi nose i dublje moralne pouke. Te pouke provlače se kroz priču i likove, njihove postupke ili kroz ishod

dogadaja. Moralne pouke mogu uključivati vrijednosti poput hrabrosti, iskrenosti, poštovanja ili solidarnosti. Kroz ove priče, djeca ne samo da se zabavljaju, već i uče važne životne lekcije koje im mogu pomoći u razumijevanju svijeta oko sebe.

Šaljive narodne priče su integralni dio kulturnog nasljeđa mnogih zajednica. One odražavaju specifičnosti jezika, običaja, tradicija i vrijednosti tih zajednica te pružaju uvid u kulturni identitet naroda. Kroz šaljive narodne priče, ljudi prenose svoju kulturu, običaje i vrijednosti na buduće generacije, čuvajući tako svoje kulturno nasljeđe.

Humor, moralne pouke i kulturno nasljeđe čine srž šaljivih narodnih priča. Kroz ove priče, ljudi ne samo da se zabavljaju, već i prenose svoje vrijednosti, tradicije i kulturu na buduće generacije. Šaljive narodne priče tako postaju ne samo izvor zabave, već i važan dio kulturnog identiteta naroda diljem svijeta.

11. ŠALJIVA NARODNA PRIČA – “Čovjek i žena“

“Čovjek i žena“, usmena je priča analizirana u ovom radu. Ona je sastavni dio zbirke “Šaljive narodne priče” koje su nastale kao zapisi nekadašnjih usmenih predaja. One su kreirane generacijama i stalno su nanovo prepričavane, prenošene usmenom predajom, s koljena na koljeno, a činjenica je da su pritom nedvojbeno mijenjane, prilagođavane, ponekad malo nadopunjavane, a ponekad bi izgubile nešto sadržaja.

Razni kolekcionari narodnog blaga slušali su, skupljali i marljivo pohranjivali usmene predaje pa tek u svojoj pisanoj formi narodna priča postaje koliko-toliko konstantna.

“Šaljive narodne priče” obrađene su na način da bi bile razumljivije i interesantne djeci. U svom originalnom obliku, znatan broj ovih priča ispričovijedan je na dijalektima koji potječu iz raznih dijelova Hrvatske i okolice. Tako zapisane, ove priče djeca ne bi mogla shvatiti, a to bi uzrokovalo smanjenu zainteresiranost za čitanjem i samim time ne bi bile čitane. Upravo je to razlog što su one prilagođene čitateljima iz svih krajeva Hrvatske. Prenamijenjene su prijevodom i nekim stilskim

izmjenama te stoga sada mogu biti čitane bez napora. Na taj način u njima se može nesmetano uživati.

Priče u zbirkama odabrane su po kriteriju duhovitosti i originalnosti. Svaka je zanimljiva, zabavna i poučna. Priče dolaze iz svih krajeva Hrvatske, ali i iz raznih dijelova svijeta gdje žive Hrvati i gdje njihova kultura, pa tako i usmena predaja, još uvijek nije izumrla. Zbirka namjerno ove primjerke usmenih predaja naziva pričama, a ne pripovijetkama ili pripovijestima, jer se ovaj prvi naziv najčešće poistovjećuje s novelama, a ovaj drugi s povijesnim djelima.

Izraz priča u sebi je još uvijek zadržala onu magiju koju vuče iz dječjih književnosti. Poistovjećujemo ga s čarobnim motivima koje pronalazimo u bajkama ili fantastičnim pričama. Pronalazimo u njoj elemente crtice, zbog njene kratkoće, a nerijetko i basne, zbog personificiranih životinja i njihovih uloga u prenošenju pouke djela.

12. ANALIZA DJELA “Čovjek i žena“

Izvršenom analizom predmetnog djela može se zaključiti kako se radi o priči koja bi se mogla primijeniti i na današnje suvremeno vrijeme. Naime, priča govori o muškarcu koji prvotno ima izraženo stajalište da njegova žena ništa ne radi po cijeli dan, da samo jede i ljenčari, a sve zato što ona ostaje kod kuće obavljati svoje poslove, dok je on vani i obavlja teške fizičke poslove. Konkretno, muškarac radi na njivi. Kako bi mu dokazala suprotno, ona mu predlaže da zamjene svoje poslove na jedan dan.

„- E, pa dobro! Ja ću sutra uhvatiti volove, pa ću ići orati, a ti ćeš raditi moj posao.“

Ova priča izrazito je zabavna i edukativna. Podučava muškarce, a pruža osjećaj zadovoljstva ženama čiji se napori kućanice ne cijene, u dijelovima priče kada muškarac sazna da nije bio baš u pravu, a pogotovo kada prizna da je ženin posao ne jednako težak, već i teži.

Radnja započinje opisivanjem muževa nezadovoljstva. On svakodnevno mora odlaziti na njivu, mukotrpno orati s volovima na jakom suncu, dok njegova žena ostaje

kod kuće. Ta svakodnevica kod njega uzrokuje ljutnju koja u konačnici uzrokuje negodovanje.

“ - Ti, ženo, samo džaba ležiš kod kuće i jedeš, a ne radiš ništa. Ja bih vaš ženski posao uradio za sahat. Mi jadnici ljudi po vas dan se pržimo na suncu.“

Iako ona cijelu kuću drži pod kontrolom brinući se o životinjama, čisteći, kuhajući, dok odnosi mužu ručak na njivu, on ipak smatra kako ona ništa ne radi. Konstantno obezvrjeđuje njen trud i sposobnosti. Prigovorivši joj u vezi opisanog, ona mu u jednom trenutku predloži da se na jedan dan zamjene u poslovima. Predlaže mu da će ona odvesti volove na njivu i orati, a on se samo mora pobrinuti o kući, životinjama, hrani te joj donijeti ručak na njivu, kao što je to ona svakodnevno radila. Mислеći kako će za njega sve proći glatko, on pristane, nesvjestan težine ženina posla.

Prije nego je otišla na njivu, žena mu ukazuje na to što sve mora uraditi dok nje nema. Ističe mu na što mora paziti i u konačnici napominje da pripazi kako slučajno ne bi pojeo otrov na tavanu.

„- Ti ostaješ kod kuće i dobro mi pazi, što ćeš uraditi. Čuvaj mi piliće, da ih štogod ne odnese; onda pomuzi krave, ama čuvaj da ne podoje telad. Skuhaj hljeb, izmeti mlijeko, spremi ručak, pa mi donesi na njivu.“

Žena nakon toga odlazi svojim poslom, a muškarac ostane kod kuće sa svojim zadacima. U početku se trudio da ih sve provede no međutim ne uspijeva. Nikako nije stizao sve na vrijeme učiniti te su mu se od žurbe počele zbivati razne nezgode. Naposljetku je sve upropastio, ništa za sobom nije počistio, ništa skuhao, a čak su mu i životinje stradale. Uvidjevši kako mu ništa ne ide od ruke, prisjeti se ženina upozorenja nakon čega ode na tavan kako bi pojeo otrov.

Kada je žena vidjela da joj muž ne donosi ručak na njivu, vrati se kući. Zatekne muža pred zdjelom za koju je on mislio da sadrži otrov. On se pravi mrtav, a ona mu kaže da je to med i da od meda ne može umrijeti.

„- Hajde, budalo, kako ćeš se medom otrovati. Ta to sam ostavila za lijeka, a ti mi ga eto pojede. Idi, moj junače, pa svoj posao radi: ori, kopaj, idi u drva, a nemoj se kvartati u ženske poslove, kad te za to bog nije stvorio.“

Muž tada shvati i prihvati da je pogriješio i prizna da ženski poslovi ne samo da su jednako teški kao muški, nego su i čak teži.

12.1. Pouka

Pouka ove priče je da nikada ne znamo kako je nekome drugome dok se ne nađemo na njegovom mjestu. A tek kada se na njegovom mjestu nađemo, možemo suditi toj osobi. Ono što je za nekoga lako, nekom drugome je itekako teško, čak i ako se prvotno misli suprotno.

„Poslije nije više govorio, da su ženski poslovi laki, već je iza toga uvijek govorio, da su ženski poslovi još teži od muških.“

12.2. Karakterizacija likova

U ovoj priči imamo svojevrsnu polarizaciju karaktera u kojoj možemo reći da s jedne strane imamo pozitivan lik u vidu žene te u suprotnosti s njom muškarca okarakteriziranog blago negativno. Muškarac u početku nije cijenio vrline svoje žene, unatoč tome što je bila vrijedna i što je obavljala sve svoje poslove. On je vjerovao da njen ostanak kod kuće znači i nerad, ne shvaćajući da samo zato što ne vidi nered, ne znači da se netko nije morao pobrinuti da sve uvijek bude kako treba.

“ - Ti, ženo, samo džaba ležiš kod kuće i jedeš, a ne radiš ništa. Ja bih vaš ženski posao uradio za sahat. Mi jadnici ljudi po vas dan se pržimo na suncu.“

Žena, s druge strane, posve je pozitivan lik. Ona se ne vrijeđa na muževo zanovijetanje, nego mu predlaže jednostavno rješenje. Spremna je podnijeti muku rada na polju, jer je znala da će muškarcu biti još i teže kod kuće. Nakon što je njen muž podbacio kao domaćica, ona se na njega nije naljutila, nego je samo spoznala svoju vrijednost, sretna što je tu istu vrijednost spoznao i njen muž.

„Žena potjera volove, dok joj nešto pade na pamet, te se povrati i reče čovjeku:

- Da, zaboravila sam ti kazati: na tavanu ima u ćupu otrov. Čuvaj se, nemoj se prevariti, pa izjesti ni malo tog otrova, jer ćeš odmah umrijeti.“

12.3. Jezik i stil

Tekst je pisan jednostavnim stilom. Nije poznato iz kojeg podneblja dolazi ova priča, no moglo bi se zaključiti kako se radi o kontinentalnom djelu Hrvatske. Priča je na neki način i humoristična, a može se doživjeti u našoj svakodnevnici. Odnos između muškaraca i žena nije se pretjerano mijenjao kroz godine već je poprilično ostao isti. I dalje se muškarci i žene sukobljavaju iz sličnih razloga. Muškarci smatraju i dalje da

oni rade više i teže od žena, bez obzira što su se žene u posljednje vrijeme počele sve više boriti za ravnopravnost.

13. METODIČKI MODEL

13.1. Uvodni dio

Jutarnji krug s djecom bi bilo potrebno započeti razgovorom na temu što je to posao, koji poslovi su im poznati, obavljaju li sami neke kućanske poslove, što bi htjeli raditi kada odrastu, koje poslove rade njihovi roditelji...

13.2. Glavni dio

Nakon diskusije, u centru početnog čitanja i pisanja djeci bi bila ponuđena šaljiva narodna priča „Čovjek i žena“. Nakon pročitano djela, ukoliko djeci neke riječi ne bi bile razumljive, iste bi im se pojasnile kako bi im bilo lakše savladati tekst.

Uz poticaj, s pitanjima i potpitanjima, djeca bi sama još jednom prepričala priču, a od njih bi se tražilo da zakluče koja je bila poanta priče, kako se muškarac ponio prema ženi, dijele li se i u njihovoj kući poslovi, misle li da postoje muški ili ženski poslovi...

U likovnom centru djeci bi nakon toga bili ponuđeni bijeli papir, bojice i flomasteri. Zadatak bi bio nacrtati zanimanja za koje smatraju da ih mogu odrađivati i

muškarci i žene, a ukoliko bi djeca htjela još crtati, predložena bi im bila i izrada stripa. U obliku stripa crtali bi priču koju su slušali u jutarnjem krugu.

Odlazak na vanjski prostor djeci bi omogućio igru pantomime. Dobila bi papiriće s crtežima koji bi se nalazili u vrećici te bi ih izvlačili jedan po jedan. Na crtežima bi se nalazila određena zanimanja koje bi djeca pokušala demonstrirati samo pomoću pokreta, a ostala djeca bi pokušavala zaključiti o kojem se zanimanju radi. Onaj koji pogodi zanimanje odlazi sljedeći do vrećice, izvlači papirić i radi isto kao prethodno dijete.

Nakon popodnevnog odmora, zamijenili bi centre tj. djevojčice bi bile u građevnom centru i dobile bi zadatak da od lego kockica slože kućicu i auto, a dječaci bi dobili zadatak u obiteljskom centru pripremiti djevojčicama čajanku (složiti pravilno set posuđa, dekorirati, složiti drvenu tortu).

14. REALIZACIJA METODIČKOG MODELA

Djeca su se oduševljeno uključila u jutarnji krug, s nestrpljenjem očekujući temu razgovora. Kada im se postavilo pitanje "Što je to posao?" i potaknulo ih se da podijele svoja razmišljanja, djeca su živo raspravljala. Bilo je smijeha i uzbuđenja dok su dijelili svoje ideje o poslovima koje bi htjeli raditi kad odrastu. Neki su spominjali želju da budu vatrogasci ili policajci, dok su drugi željeli postati veterinari ili astronauti. Razgovor o poslovima njihovih roditelja bio je posebno zanimljiv, jer su djeca s ponosom opisivala poslove koje obavljaju njihovi roditelji.

Nakon diskusije, odgojiteljica je pripremila šaljivu narodnu priču "Čovjek i žena". Djeca su pažljivo slušala priču, s očima široko otvorenim i osmijehom na licu dok su uživala u avanturama likova. Kroz priču su se smijala i komentirala neke zabavne dijelove.

Nakon čitanja, odgojiteljica je postavila pitanja o priči, potičući djecu da razmišljaju o poruci priče i ponašanju likova. Djeca su živopisno raspravljala o moralu

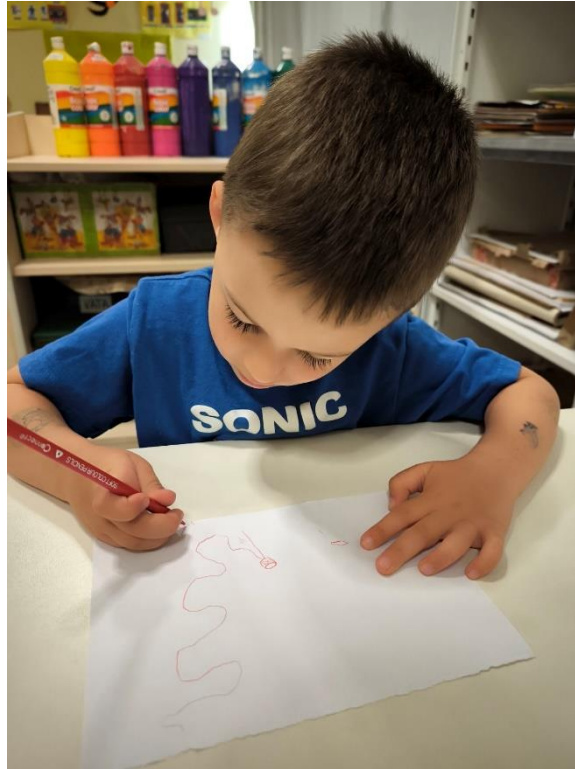
priče i iznosila svoje mišljenje o tome kako se čovjek ponaša prema ženi i kakva bi trebala biti prava ravnoteža u obavljanju kućanskih poslova.

U likovnom centru, djeca su pokazala svoju kreativnost crtajući zanimanja. Boje su se miješale na papirima dok su djeca stvarala svoje vizije budućih zanimanja. Neki su crtali vatrogasce s velikim crijevima, dok su drugi crtali astronaute s raketama.

Slika 1. "Čovjek i žena"

Izvor: vlastiti izvor

Slika 2. „Želim postati vatrogasac“

Izvor: vlastiti izvor

Na vanjskom prostoru, igra pantomime donijela je dodatnu zabavu. Djeca su s oduševljenjem pokušavala prikazati zanimanja izvučena iz vrećice, koristeći se samo pokretima. Bilo je smijeha dok su druga djeca pogađala o kojem se zanimanju radi.

Nakon igre pantomime i razgovora o zanimanjima i poslovima zabilježene su neke od izjava djece, primjerice:

N.B. : „ Ja ne bih brisao pod, to radi mama. Ima kantu s vodom, u nju stavi neku pjenu i pere pod. Ja ne znam baš kako se to radi, ali ima krpu na podu.“

S.K. : „ Moja mama radi u dućanu, ona je prodavačica i meni i bratu pegla robu. Ova ti pegla baš ne radi jer ju moraš upaliti, i onda ti radi ššššš. Ja ne znam peglati, ali vidio sam mamu kako to radi.“

K.H. : „ Moj tata je kuhar, on nosi pregaču. Ja ti mogu pokazati kako on kuha jaja i priprema ručak.“

T.Š.: „ Moraš K.H. prvo pripremiti i lijepo položiti stol, ja sam konobar i sad ću ja vama dati što želite jesti!“

Slika 3. „Kuhar i konobar“

Izvor: vlastiti izvor

Poslijepodne je donijelo razmjenu centara. Djevojčice su s veseljem prihvatile izazov s lego kockicama, gradeći kućice i aute, dok su dječaci marljivo pripremali čajanku za svoje prijateljice. S osmijehom na licu, svako dijete se aktivno uključilo u svoje zadatke, stvarajući radosne i kreativne trenutke u vrtićkom danu.

Slika 4. „Zamjena centara“

Izvor: vlastiti izvor

Nakon što su se prva iskustva s programom proširila, djeca su s oduševljenjem sudjelovala u tematskim aktivnostima i izvan vrtićkih zidova. Svaki dan je postao prilika za nova istraživanja i igre u skladu s njihovim novim interesima.

Djeca koja su se obukla kao vatrogasci i policajci donijela su posebnu energiju u vrtićki prostor. Njihova uniformirana pojava odjekivala je entuzijazmom i željom za avanturom. Ovi mali junaci su se igrali uloga, spašavajući mačke s drveća ili hvatajući 'lopove' koji su se skrivali po vrtićkom dvorištu.

Slika 5. „Policajac“

Izvor: vlastiti izvor

Slika 6. „Policajka“

Izvor: vlastiti izvor

Slika 7. „Vatrogasac“

Izvor: vlastiti izvor

Neki dječaci su se pojavili u ulozi čistačica, noseći pregače i kante za smeće. Njihova nova uloga nije bila samo igra, već prilika da shvate važnost čišćenja i održavanja urednosti. S lopaticama i metlama u rukama, pokazali su svoju spremnost za sudjelovanje u kućanskim poslovima.

Slika 8. „Kuhar kao moj tata“

Izvor: vlastiti izvor

U međuvremenu, djevojčice su s oduševljenjem dočekale trenutke kuhanja s dječacima. U maloj 'kuhinji' postavljenoj u kutu vrtićke sobe, djevojčice su imale priliku preuzeti ulogu 'glavne kuharice'. Svečano su nosile pregače i kuharske kape dok su pripremale 'obrok' za cijelu skupinu. Taj zajednički projekt nije samo potaknuo suradnju među djecom, već je promicao i osjećaj zajedništva i podrške među svim sudionicima. Takva iskustva su ne samo obogatila vrtićke dane, već su i produbila razumijevanje djece o svijetu oko njih. Kroz igru uloga, djeca su stekla nove perspektive i vještine, istražujući različite aspekte života i rada.

15. PRAKTIČNE PREPORUKE ZA ODGOJITELJE

15.1. Kako odabrati odgovarajuće priče

Odabir odgovarajućih priča ključan je za uspješno poticanje čitanja kod djece, posebno u vrtićkoj dobi. Priče trebaju biti pažljivo odabrane kako bi odgovarale dobi, interesima i razvojnim potrebama djece. U ovom kontekstu, važno je razmotriti nekoliko ključnih kriterija.

Dobna prikladnost je jedan od najvažnijih aspekata pri odabiru priča za djecu. Mlađa djeca, u dobi od 3 do 5 godina, često preferiraju jednostavne priče s ponavljajućim frazama i bogatim ilustracijama koje pomažu u razumijevanju sadržaja. Ponavljanje u pričama stvara osjećaj predvidljivosti i sigurnosti kod djece, što je ključno za njihov emocionalni razvoj. Starija djeca, u dobi od 5 do 7 godina, mogu razumjeti složenije narative s razrađenijim likovima i zapletima. Prema Čudina-Obradović (2002), priče koje su prilagođene dobi djece značajno doprinose njihovom kognitivnom i emocionalnom razvoju.

Kulturna i socijalna relevantnost priča također igra važnu ulogu. Priče trebaju odražavati kulturne i socijalne stvarnosti djece, ali također mogu uvoditi različite perspektive kako bi proširile njihove horizonte. Banov-Depope (2011) ističe da priče koje uključuju elemente interkulturnih i intermedijalnih studija mogu pomoći djeci da razviju bolje razumijevanje i prihvaćanje različitih kultura. Ove priče ne samo da educiraju, već i potiču djecu na razmišljanje izvan okvira vlastitih iskustava.

Tematska prikladnost priča od velike je važnosti za stvaranje povezanosti između djeteta i sadržaja priče. Odabir priča koje obrađuju teme relevantne za dječji svakodnevni život može pomoći djeci da se povežu s materijalom. Šaljive priče, na primjer, odličan su izbor jer razvijaju osjećaj za humor i pomažu djeci u učenju kroz zabavu. Težak (2016) naglašava da šaljive narodne priče ne samo da zabavljaju djecu, već i potiču njihovu maštu i kreativnost, što je ključan element u njihovom razvoju.

15.2. Metode uključivanja djece u pripovijedanje

Aktivno uključivanje djece u proces pripovijedanja može značajno poboljšati njihovo razumijevanje i uživanje u pričama. Postoji nekoliko učinkovitih metoda koje odgojitelji mogu koristiti za postizanje ovog cilja.

Participativno pripovijedanje jedna je od najučinkovitijih metoda za uključivanje djece. Ova metoda uključuje djecu u proces pripovijedanja kroz postavljanje pitanja, korištenje njihovih imena u priči ili dopuštanje djeci da izmisle završetak priče. Prema Dryden (2001), participativno pripovijedanje potiče djecu na aktivno sudjelovanje, čime se povećava njihova zainteresiranost i angažiranost. Djeca se osjećaju kao da su dio priče, što značajno povećava njihovu pažnju i razumijevanje.

Dramatizacija priča još je jedna učinkovita metoda koja uključuje djecu u pripovijedanje. Kroz dramatizaciju, djeca mogu preuzeti uloge likova iz priče i glumiti njihove dijaloge i akcije. Ova metoda ne samo da poboljšava razumijevanje priče, već i razvija dječje komunikacijske vještine i samopouzdanje. Hameršak i Marjanić (2010) ističu da dramatizacija priča može biti posebno korisna u razvijanju socijalnih vještina kod djece, jer ih potiče na suradnju i timski rad.

Korištenje vizualnih i taktilnih pomagala također može poboljšati uključivanje djece u pripovijedanje. Ilustracije, rekviziti i lutke mogu učiniti priču živopisnijom i zanimljivijom za djecu. Vizualni elementi pomažu djeci da bolje razumiju sadržaj priče i pridonose njihovom vizualnom razvoju. Čudina-Obradović (1995) navodi da korištenje vizualnih i taktilnih pomagala može značajno poboljšati koncentraciju i pažnju djece tijekom pripovijedanja.

15.3. Primjeri aktivnosti za poticanje kreativnog izražavanja kroz priče

Poticanje kreativnog izražavanja kod djece kroz priče može se postići raznim aktivnostima koje razvijaju njihove kognitivne i emocionalne vještine. Evo nekoliko primjera aktivnosti koje odgojitelji mogu koristiti:

Kreativno pisanje i crtanje jedna je od najčešćih aktivnosti koja se koristi za poticanje kreativnog izražavanja. Nakon čitanja priče, djeca mogu biti potaknuta da nacrtaju svoje omiljene likove ili scene iz priče. Također, mogu pisati ili diktirati vlastite kratke priče koje se temelje na pročitanoj. Prema Apel (2004), ove aktivnosti potiču dječju maštu i pomažu im da razviju vještine pisanja i crtanja.

Izrada vlastitih knjiga može biti vrlo poticajna aktivnost za djecu. Odgojitelji mogu pomoći djeci da naprave svoje male knjige, koristeći jednostavne materijale poput papira, boja i ljepila. Djeca mogu ilustrirati i napisati svoje priče, što ih potiče na kreativno izražavanje i razvija njihove fine motoričke vještine. Banov-Depope (2005)

ističe da izrada vlastitih knjiga može biti vrlo motivirajuća za djecu, jer im daje osjećaj postignuća i ponosa.

Interaktivne igre temeljene na pričama također su učinkovit način za poticanje kreativnog izražavanja. Igre poput "pričaj mi priču", gdje jedno dijete započne priču, a ostala djeca je nastavljaju, mogu biti vrlo zabavne i poticajne. Ove igre razvijaju dječju maštu, verbalne vještine i sposobnost suradnje. Sénéchal, Thomas i Monker (1995) naglašavaju da interaktivne igre temeljene na pričama mogu značajno poboljšati dječje verbalne i socijalne vještine.

Konačno, upotreba tehnologije može biti koristan alat za poticanje kreativnog izražavanja kroz priče. Digitalne priče, aplikacije za stvaranje priča i interaktivni e-knjige mogu djeci pružiti nove načine za izražavanje svoje kreativnosti. Dryden (2001) ističe da tehnologija može biti moćan alat za angažiranje djece i poticanje njihove kreativnosti, posebno kada se koristi na interaktivan i participativan način.

16. STUDIJE SLUČAJA

16.1. Primjeri uspješnih programa poticanja čitanja u vrtićima

U mnogim vrtićima diljem svijeta provode se različiti programi za poticanje čitanja koji su pokazali značajan uspjeh. Ovi programi ne samo da pomažu djeci u razvoju čitalačkih vještina već i potiču njihovu ljubav prema knjigama i učenju. U nastavku su prikazani neki od najuspješnijih programa poticanja čitanja.

1. Reach Out and Read je program koji je razvijen u Sjedinjenim Američkim Državama i usmjeren je na djecu u vrtićkoj dobi. Ovaj program uključuje davanje knjiga djeci tijekom redovitih posjeta pedijatru, čime se potiče čitanje kod kuće. Pedijatri educiraju roditelje o važnosti čitanja naglas te ih savjetuju kako čitati djeci. Studije su pokazale da su djeca koja sudjeluju u ovom programu razvila bolje jezične vještine i imala veći interes za čitanje (Sénéchal, Thomas i Monker, 1995).

2. Bookstart je program koji je pokrenut u Velikoj Britaniji i usmjeren je na djecu od najranije dobi. Program uključuje davanje besplatnih knjiga i informacija o čitanju roditeljima novorođenčadi i djece u vrtićkoj dobi. Cilj je potaknuti roditelje da što ranije počnu čitati svojoj djeci. Evaluacije programa pokazale su da su djeca koja su sudjelovala u programu razvila bolje čitalačke i jezične vještine te su pokazala veći interes za knjige i čitanje (Apel, 2004).

3. Let's Read je australski program koji je osmišljen kako bi potaknuo čitanje u obiteljima s malom djecom. Program uključuje distribuciju knjiga i edukacijskih materijala roditeljima, kao i organiziranje radionica i čitalačkih grupa. Evaluacije programa pokazale su da su roditelji postali svjesniji važnosti čitanja i počeli čitati svojoj djeci češće, što je dovelo do poboljšanja jezičnih i kognitivnih vještina kod djece (Dryden, 2001).

4. Čitajmo im od najranije dobi je hrvatski program koji provodi Hrvatsko knjižničarsko društvo. Program uključuje aktivnosti poput pričanja priča, čitanja naglas i radionica za roditelje i djecu. Cilj programa je poticanje čitanja i razvoj čitalačke kulture od najranije dobi. Evaluacije programa pokazale su pozitivan utjecaj na razvoj jezičnih vještina i ljubavi prema čitanju kod djece (Stričević, 2006).

16.2. Analiza rezultata i učinaka na razvoj djece

Uspješni programi poticanja čitanja u vrtićima imaju značajan utjecaj na razvoj djece. Analiza rezultata tih programa pokazuje različite pozitivne učinke na kognitivni, jezični i emocionalni razvoj djece. Programi poticanja čitanja značajno doprinose kognitivnom razvoju djece. Čitanje potiče razvoj mozga, poboljšava sposobnost koncentracije i pažnje te razvija kritičko mišljenje. Studije su pokazale da djeca koja sudjeluju u programima čitanja imaju bolje rezultate na testovima kognitivnih sposobnosti (Sénéchal, Thomas i Monker, 1995). Primjerice, djeca uključena u program Reach Out and Read pokazala su bolje kognitivne vještine u usporedbi s djecom koja nisu sudjelovala u programu.

Jedan od najznačajnijih učinaka programa poticanja čitanja je poboljšanje jezičnih vještina i razvoja. Djeca koja sudjeluju u ovim programima razvijaju bogatiji vokabular, bolje razumijevanje jezika i naprednije gramatičke vještine. Apel (2004) ističe da djeca koja su izložena čitanju od najranije dobi razvijaju bolje jezične sposobnosti, što je ključno za njihov kasniji uspjeh u školi. Evaluacija programa Bookstart pokazala je da su djeca imala značajno veći vokabular i bolje jezične vještine u usporedbi s djecom koja nisu sudjelovala u programu. Čitanje djeci pomaže u razvijanju emocionalne inteligencije. Kroz priče djeca uče o emocijama, razvijaju empatiju i bolje razumiju međuljudske odnose. Dryden (2001) navodi da djeca koja sudjeluju u programima poticanja čitanja pokazuju veći stupanj emocionalne stabilnosti i bolju sposobnost razumijevanja i izražavanja vlastitih emocija. Program Let's Read, na primjer, pokazao je da su djeca postala emocionalno zrelija i sposobnija za upravljanje vlastitim emocijama.

Programi poticanja čitanja također doprinose socijalnom razvoju djece. Kroz interakciju s vršnjacima i odgojiteljima tijekom čitalačkih aktivnosti, djeca razvijaju socijalne vještine, poput komunikacije, suradnje i timskog rada. Stričević (2006) ističe da su djeca uključena u program Čitajmo im od najranije dobi pokazala bolju socijalnu prilagodbu i sposobnost suradnje s vršnjacima. Jedan od ključnih ciljeva programa poticanja čitanja je razvoj ljubavi prema čitanju. Djeca koja sudjeluju u ovim programima često razvijaju pozitivne stavove prema čitanju i knjigama, što ih motivira za daljnje čitanje i učenje. Evaluacije različitih programa pokazale su da djeca koja sudjeluju u programima poticanja čitanja češće biraju knjige za slobodno vrijeme i pokazuju veći interes za čitanje (Težak, 2016).

17. ZAKLJUČAK

Čitanje priča jedan je od vrlo važnih razvojnih procesa te se treba njegovati u vrtiću i kod kuće. Čitateljsko iskustvo djeteta prvenstveno ovisi o okolini u kojoj ono odrasta. Kada je dijete od rođenja okruženo slikovnicama i knjigama te ako odgojitelji i roditelji svoje slobodno vrijeme provode čitajući djeci knjige i pričajući im priče, ono će stvoriti pozitivan odnos prema knjizi, brže će razviti čitalačke sposobnosti i navike koje će mu biti prijeko potrebne tijekom života.

S obzirom da se dijete rađa s biološkim, socijalnim i spoznajnim potencijalima, dužnost odraslih osoba je pomoći mu da ih razvije. Čitanje je, samo po sebi, kognitivno vrlo zahtjevna aktivnost koja iziskuje puno truda i rada te podosta vremena za usavršavanje. Upravo zbog tog razloga, rano i predškolsko razdoblje predstavlja temelj za buduće čitanje. U odgojno-obrazovnoj skupini, uz razne aktivnosti, dijete počinje osvješćivati značaj pisane riječi i razvijati motivaciju za čitanje. Uloga odgojitelja je organizirati različite aktivnosti i situacije pomoću kojih će osigurati verbalnu komunikaciju s djecom. Osim organizacije, vrlo je važno osigurati prostor i ozračje koje će poticati na čitanje i biti primjereno aktivnostima čitanja i pripovijedanja. Odgojitelj mora biti dobar pripovjedač, stoga je poželjno da posjeduje određene kompetencije te nikada ne prestane učiti i istraživati. Kako bi se čitalačka motivacija kod djece održala, potrebno je konstantno koristiti strategije za poticanje čitalačke motivacije. Odgojitelji bi trebali biti svjesni velike važnosti i utjecaja čitanja i pripovijedanja na dječji razvoj. Svakodnevno, uz različite metode i na različite načine, trebale bi se provoditi aktivnosti s čitanjem i pripovijedanjem te se pri tome voditi interesom djece. Odgojitelji bi se, pri čitanju djeci, trebali koristiti brojnim i raznolikim književnim vrstama te im čitati i narodne priče. Pomoću odgovarajućih strategija i metoda, kako bi djecu još više zainteresirali za sadržaj priče i zaokupili im pažnju, trebali bi se koristiti oponašanjem likova i zvukova. Nakon čitanja, djeci bi trebali postavljati poticajna pitanja te ih ohrabrivati da daju odgovore.

18. LITERATURA

1. APEL, K. (2004). *Jezik i govor od rođenja do šeste godine: od glasanja i prvih riječi do početne pismenosti - potpuni vodič za roditelje i odgojitelje*. Lekenik: Ostvarenje.
2. BANOVA-DEPOPE, E. (2005). *Suodnosi usmene i pisane književnosti*, Rijeka: Hrvatsko filološko društvo.
3. BANOVA-DEPOPE, E. (2011). *Zvuci i znaci: interkulturne i intermedijalne kroatističke studije*. Zagreb, Leykam international d.o.o.
4. BOŠKOVIĆ-STULLI, M. (1983). *Usmena književnost nekad i danas*, Beograd: OOUR Prosveta.
5. BONIFAČIĆ ROŽIN, N. (1975). *Hrvatske narodne pripovijetke*. Matica hrvatska.
6. BELAJ, V. (2007). *Hrvatska mitska baština: Tragovima svetih pjesama naše pretkršćanske starine*. Golden marketing-Tehnička knjiga.
7. BOTICA, S. (2013). *Povijest hrvatske usmene književnosti*, Zagreb: Školska knjiga.
8. CRAFT, A. (2001). *Little c creativity*. In A. Craft, B. Jeffrey, & M. Leibling (Eds.), *Creativity in education*, Continuum.
9. ČUBELJIĆ, T. (1951). *Hrvatske narodne pripovijetke*. Zagreb: Seljačka sloga.
10. ČUDINA-OBRAĐOVIĆ, M. (1995). *Igrom do čitanja: igre i aktivnosti za razvijanje vještina čitanja u djece od 3. do 10. god. života*. Zagreb: Školska knjiga.
11. ČUDINA-OBRAĐOVIĆ, M. (2002). *Čitanje prije škole: priručnik za roditelje i odgojitelje*. Zagreb: Školska knjiga.
12. DRYDEN, G. (2001). *Revolucija u učenju: kako promijeniti način na koji svijet uči*. Zagreb: Educa.
13. ELKIND, D. (1961). *The Young Child's Moral Judgment*. Child Development.
14. HAMERŠAK, M. (2009). *Usmenost za djecu u hrvatskoj etnologiji i folkloristici*. Matica hrvatska.
15. HAMERŠAK, M. I MARJANIĆ, S. (2010). *Folkloristička čitanka*. Zagreb: AGM.
16. JURDANA, V. (2015). *Igra: Mala zavičajna čitanka čitanka*. Pula, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.

17. KEKEZ, J. (1992). *Hrvatski književni oikotip*. Zagreb: Zavod za znanost o književnosti Filozofskog fakulteta.
18. MATKOVIĆ, D. (2004). *Dječji svijet: etnološka istraživanja*. Matica hrvatska.
19. RIHTMAN-AUGUŠTIN, D. (1991). *Etnologija naše svakodnevice*. Školska knjiga.
20. SÉNÉCHAL, M., THOMAS, E. M., I MONKER, J. A. (1995). *Individual differences in 4-year-old children's acquisition of vocabulary during storybook reading*, *Journal of Educational Psychology* 87(2): 218-229.
21. STRIČEVIĆ, I, (2006) *Čitajmo im od najranije dobi*. Zagreb, Hrvatsko knjižničarsko društvo, Dostupno na: http://hcd.hr/wp-content/uploads/sites/356/2014/12/hcd_anotirani_popis_slikovnica_07.pdf.
Pristupljeno: 14. siječnja 2023.]
22. ŠAUPERL, L. (2007). *Čitanje djeci rane dobi*. Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima 13(48): 22-23.
Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/177625> [Pristupljeno: 9. siječnja 2023.]
23. ŠICEL, M. (1975). *Hrvatska moderna: kritika i književna povijest*. Zagreb: Matica hrvatska.
24. ŠKREB, Z. I STAMAĆ, A. (1998). *Uvod u književnost: teorija, metodologija*. Zagreb: Globus.
25. ŠPEHAR, S. (2002). *Centar za početno čitanje i pisanje*. Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima 8(27): 2-4.
26. TEŽAK, S. (2016). *Šaljive narodne priče*. Zagreb: Mozaik knjiga d.o.o.
27. UNESCO. (2003). *Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*. UNESCO Publishing.
28. ZOVKO, I. (1887). *Hrvatske narodne pjesme*. Matica hrvatska.

POPIS SLIKA

Slika 1. "Čovjek i žena"	32
Slika 2. „Želim postati vatrogasac“	33
Slika 3. „Kuhar i konobar“	34
Slika 4. „Zamjena centara“	35
Slika 5. „Policajac“	36
Slika 6. „Policajka“	37
Slika 7. „Vatrogasac“	37
Slika 8. „Kuhar kao moj tata“	38

SAŽETAK

Narodne priče su priče koje se prenose generacijama, uglavnom pripovijedanjem i čitanjem. Danas postoje različite vrste narodnih priča uključuju bajke, basne, priče o prevarantima, mitovi i legende. Isto tako, postoje i šaljive narodne priče koje donose brojne edukativne vrijednosti za djecu. U završnom radu prikazane su temeljne karakteristike i važnosti čitanja i usmene predaje s naglaskom na usmene narodne priče šaljivog karaktera te njezine važnosti za odgoj i obrazovanje djece predškolske dobi. U radu je provedena analiza šaljive narodne priče „Čovjek i žena“, njezina temeljna pouka, karakterizacija likova te jezik i stil. Također, u radu je provedena i prikazana realizacija metodičkog modela – na koji način odabrati odgovarajuće priče, na koji način djecu uključiti u pripovijedanje te kojim aktivnostima poticati kreativno izražavanje kroz priče. Na kraju je provedena i studija slučaja, odnosno prikazani su primjeri uspješnih programa poticanja čitanja i analiza rezultata.

Ključne riječi: „Čovjek i žena“, humor, narodne priče, predškolski odgoj, usmena predaja.

SUMMARY

Folktales are stories that are passed down through the generations, mostly through storytelling and reading. Today there are different types of folk tales including fairy tales, fables, trickster stories, myths and legends. In the same way, there are humorous folk tales that bring numerous educational values for children. In the final paper, the fundamental characteristics and importance of reading and oral tradition are presented, with an emphasis on oral folk tales of a humorous character and its importance for the upbringing and education of preschool children. The paper analyzes the humorous folk tale "Man and Woman", its basic lesson, character characterization, language and style. Also, in the paper, the realization of the methodical model was carried out and presented - how to choose appropriate stories, how to involve children in storytelling, and activities to encourage creative expression through stories were presented. At the end, a case study was conducted, i.e. examples of successful programs to encourage reading and analysis of the results were presented.

Keywords: "Man and woman", humor, folk tales, preschool education, oral tradition.